

8. SZÁM. 1888.

BUDAPEST, FEBRUÁR 19.

XXXV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együttesen: egy évre 12 forint, fél évre 6 forint. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egy évre 8 forint, fél évre 4 forint. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egy évre 6 forint, fél évre 3 forint. Kiszámlázás a postai elhatárolás utalvány alapján.

GRÓF CSÁKY ALBIN.

BOLDOGULT Seunyei Pál báró elhunytával nem csak az ország, a főrendiháznak elnöki széke jött üresedésbe, hanem az ezzel kapcsolatban volt országbírói méltóság is. A király az így üresedésbe jött állások betöltéséről akként gondoskodott, hogy a főrendiház elnökévé báró Vay Miklós koronáért nevezte ki, ki az ország nagy szerepet viselt férfai között Kossuth Lajos mellett a legidősebb államférfi; míg az országbírói méltóságot a főrendiház elnöki állásától elválasztván, azt Szögyény-Marich Lászlóra ruházta, ki gróf Cziráky János halála után a főtárnokmesteri tisztelet töltötte be. Az így megürült főtárnokmesteri állásra vásonkeői gróf Zichy Ferencz főasztalnokmester lón kinevezve, kinek megürült állására gróf Csáky Albint, Szepesmegye főispánját nevezte ki a király, néhány nappal utóbb a főrendiház alelnöki tisztét is rá ruházván. Ekkép az ország zászlósuri méltóságai mind be vannak töltve ez idő szerint.

Politikai nyilvános életünknek előbb említett veteránjai nem lehetnek ismeretlenek olvasóink előtt, mert nyilvános szereplésük ismételve is méltatva volt e lap hasábjain. Nem így áll azonban a dolog az utóbb említett kinevezéssel, mely által egy olyan férfi emeltetett az országos legfőbb méltóságok egyikére, a kit részint aránylag fiatal kora, részint a rajosabb szerepléstől tartózkodó szerénysege eddigelé meglehetősen elzárt attól, hogy személyével és működésével a nyilvánosság szélesebb körökben is foglalkozzék, ámbar a beavatottak előtt már rég óta nincs kétség az iránt, hogy gróf Csáky Albint úgy fényes tehetségei, mint emelkedett színvonalon álló műveltsége s tapintatos, lekötelező modora sokkal magasabb állások betöltésére jogosították, mint a minővel ő — egy megye kormányzatának élén — eddigelé beérte.

Körösszeghi és Adorjáni gróf Csáky Albin Szepesmegyében Krompachon született 1841. április havában. Atyja az 1882-ben elhunyt gróf Csáky Ágost, anyja báró Prónay Iphigénia volt s így ő az ország egyik legrégebb magyar főúri nemzetségének sarja, a mennyiben ősei még 1560-ban nyertek a grófi címet s valamennyi magyar főúri nemzetség között csak az Erdélyiek előzik meg régiségben, az egyetlen élő magyar mágnás-család, mely grófi rangját még a Habsburgok előtti időkben, 1611-ben kapta. A Csákyak terjedelmes uradalmakkal bírtak úgy Erdélyben, mint Magyarországon, külö-

nösen Bihar megyében s számosan találkoztak a család tagjai között, kik nevezetesen szerepet játszottak hazájuk történetében. Így gróf Csáky István, kinek életét és korát az akadémia által is jutalomra méltatott munkában ismertette Deák Farkas, jelentékenyen emelte a család tekintélyét és birtokait, 1633-ban kir. adományként nyervén a szendrői kapitányságot, az utolsó Thurzónak, Mihálynak elhunytával pedig a szepesi várat is a hozzá tartozó 123 községből álló uradalommal. A Csáky-nemzetség azóta Szepes várának örökös ura — perpetuus in terra Scepusiensi — nevével s azzal együtt Szepesmegye örökös főispánját is viseli. Ugyanakkor István öccse, László Deva várat nyerte adományul s

magtalanul hunyván el, az ő uradalmai is az Istvántól leszármazó Csákyakra háramlottak. Szepesmegye főispánja 1848-ban gróf Csáky László volt, a ki ma a képviselőház alelnöke s valóságos belső titkos tanácsos. Az 1861-iki rövid alkotmányos időszak alatt a szepesi főispáni méltóságot Albin atyja, gróf Csáky Ágost viselte.

Gróf Csáky Albin gimnáziumi tanulmányait Lőcsén, a jogi tanulmányokat Kassán és Budapesten végezve, 1863-ban ügyvédi diplomát nyert s 1865-ben, tehát alig huszonnégy éves korában Szepesmegye lőcsői kerületéből képviselőnek választatván, a kiegyezési tárgyalásokat előkészítő s a kiegyezést utóbb megkötött országgyűlésnek egyik korjegyzője volt. Azonban meg

Heller Károly fényképe után.

GRÓF CSÁKY ALBIN, A FŐRENDIHÁZ ÚJ ALELNÖKE.

ezen országgyűlés befejezése előtt, 1868. április havában, az alkotmány visszaállítása után Szepesmegye főispánjává kineveztetvén, ugyanazon évi május hóban Lőcsén, a megye székhelyén, főispáni székébe beiktattatott. Most tehát, dacára aránylag fiatal korának, az ország legrégebb főispánjainak egyike, s a mellett azok közül a főispánok közül való, kiket nemcsak hivataluk elfoglalásakor fogad kitörő lelkesedés, hanem osztatlan rokonszeny kísér pályájukon évről-évre fokozódva. Egyike azoknak, a kik állásukat nem pusztán méltóságnak tekintik, de nemes ambíciótól s férfias kötelességérzettel áthatottan, melegen karolják föl s híven és buzgón ápolják a gondjaikra bízott országrészek nem csupán közigazgatási érdekeit, hanem a társadalmiakat is, tevékenységre ösztözik a szunnyadó erőket a megye és a haza szolgálatában s termékeinyé bírnak tenni a közszellemet.

Hasznos szolgálatai s ifjúi tetteire jogosult várakozással töltötték el iránta az ország intéző köreit, úgy hogy a hetvenes években Szepesmegyén kívül Sárosmegye kormányzata is rá bízott, melynek főispánságáról csak 1878-ban mondott le, midőn megingott egészsége megnehezíté számára a kettős szolgálatot, annál is inkább, mivel az 1878-iki rossz aratás és beállott burgonya betegség a rá következő télen inséget hozván az ország felső megyéire, mint a nép nyomorának enyhítése czéljából teendő intézkedésekre kinevezett kormánybiztosnak is rendkívüli tevékenységet kelle kifejtenie.

Buzgó hivataloskodásának s a közügy immár huszonegy év óta teljesített jó szolgálatának elismerésül ő felsége a Lipót-rend középkeresztjével tüntette ki, melyhez utóbb a pápai Szent-Gergely-rend nagy keresztje is járult, ez év tavaszán pedig a főispánságos belső titkos tanácsosá neveztetvén ki, a megye közönsége megragadta az alkalmat, hogy bizalmának és ragaszkodásának szeretett főispánja iránt lelkes ovációkban adjon kifejezést. De a kormány részéről sem maradtak el a kísérletek, teltségét nagyobb tevékenységi kör számára nyerni meg; így 1880-ban a közös pénzügyminiszteri, utóbb pedig a közlekedésügyi tárczával kínálták meg, melyet azonban, egészségi állapotára való tekintetből, nem fogadott el.

Mint szónok is a legkiválóbbak egyike, a mint azt a főrendiházban fontosabb alkalmakkor elmondott beszédei is tanúsítják, melyek mindenkori a legnagyobb figyelemben részesültek. A közigazgatási dolgokban pedig az első rendű tekintélyek sorába tartozik, és pedig nem csupán a gyakorlatban, hanem az elméleti terén is, a mit a közigazgatási enquoteken, a főrendiházi reformról s a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvényjavaslatok előkészítési munkálataiban tanúsított előkelő szereplései is bizonyítják. A közigazgatás kérdéseiben inkább az önkormányzat központosításával rokonszenvez, saját tapasztalatából győződhetvén meg a megyei önkormányzat sikeres eredményeiről s arról, hogy a helyes közigazgatás nem annak külső formáitól, mint inkább az azok között működők képzettségétől, kötelességérzetétől és munkaszeretettől függ. De hozzá kell tennünk, hogy nem csak részben függ az ügyek élén állónak egyéniségétől is, s ha egy oly páratlan népszerűségű főispán, mint ő, kinek a megyében ellenfele is alig van s kinek talán éppen politikai kevés ellenfelei között vannak a legbiztosabb tisztelők, — ha egy ily főispán győződik meg arról, hogy önkormányzati alapon is teremthetni jó közigazgatási állapotokat, azon nincs mit csodálni. Csodálkozni legföljebb azon lehetne, hogy még a mi korunkban is akad oly szereplő férfiú, a ki minden érdemet a rendszernek tulajdonít, a nélkül, hogy eszébe jutna, hogy „quorum pars magna fui.”

Gróf Csáky Albin 1866-ban vette nőül Bolza Anna grófnőt, a néhány évvel ez előtt elhunyt gróf Bolza István és Vay grófnő leányát, kivel gyermekeiktől megáldott boldog házasságot él s rendszeresen a megye székhelyétől két órányira fekvő mindszenti szep kastélyában tölti a nyáridőt, a hol ilyenkor a felső vidék társaséletének, mondhatni, gócpontja van. Neje a legműveltebb főúri hölgyek egyike, ki újabb időben irodalmi terén is igen szép sikerrel lépett föl Dahn Felix „Odhin vigasza” című regényének jeles fordításával. A gróf maga is több szakaszerű képződésről tanuskodó czikkel szerepel a publicistika terén s általában elmondhatni, hogy az irodalomnak és művészeteknek alig lehetnek buzgóbb barátjai, mint a lelkes grófi pár, melynek a magyar hazafias érület szilárdítása körül is eléggé alig méltányolható érdemei vannak a fölvidéken.

VÉGSŐ ÓHAJ.*

Eljő a perc, hogy én is meghalok,
Mint annyi más előtttem,
S majd nélkülem forog tovább e gömb,
Hová szenvedni jöttem.
Beválok én is, bár lángoltam egykor,
Hideg, halott tetemnek;
S ki életemben annyiszor temettem,
Majd engem is temetnek.

Ha meghalok, — legyen derült az ég,
Virág illatját hordja
Tavaszi szellője s csattogjon danát
Madárkák víg csoportja.
A nyomorult is áldja a világot,
S találja oly remeknek,
Hogy elfeledje minden szenvedését,
Ha majd engem temetnek.

Legyen boldogság, merre ember él,
Kebel kebelre forrjon,
Barát barátját, kedves kedvesét,
Ölelje hittel, forrón.
Legyen hatása nemesült szavaknak
S jutalma bátor tetteknek,
Ragyogjon, égjen, pezsdüljön az élet,
Ha majd engem temetnek.

Gyönyör reszkessen a világon át,
Fakadjon dal az ajkon,
Ne hallja senki, mikor én magam
A végsőt elsólajtom.
Ki csak lehall a mindenség e pontján,
Érezze létét szebbnek,
Siessen élni és forduljon félre
Ha majd engem temetnek.

ÁBRÁNYI EMIL.

KRALJEVICS MARKO ÉS A SZERECSEN LÁNY.

Prilip városában kérde Markó anyja:
— Mondd meg édes fiam, szép királyfi Marko,
Miért építasz annyi templomot, kolostort?
Nagyot vétettél tán a nagy isten ellen?
Avagy könnyű szerrel jutottál aranyhoz?

Válaszol anyjának nyájas hangon Marko:
— Drága jó anyácskám! Istenemre mondom,
Szerecsenországban voltam egykor régen,
Hajnalhasadáskor hűs forráshoz tértem,
Kedves Saracomat itatni akartam,
De a forrásvíznél
Tizenkét szerecsen állta el az utam:
Én meg Saracomat
Rendes soron kívül akartam itatni,
De a szerecsenek nem akarták hagyni.
E miatt közöttünk czivaskodás támadt,
Főlemeltem bítran erős buzogányom,
Szerecsenek közül egyet sujtott porba,
De most tizenegyen rám támadtak sorba.
Kettőt sujték és rám támadának tizen,

* Mutatvány szerző „Szabadság, Haza” című sajtó alatt levő kötetéből.

Hármat sujték, és rám törték most kilenczen,
Négyet sujték, és rám törték most meg nyolczan,
Ötöt sujték, és rám törték mostan heten,
Hatot sujték, és rám mind a hatan törték.
Ez e hat legyőzött, kezemet köté meg,
Szerecsen királyhoz elvezetett menten,
Ki sötét börtönbe zártott el engem.

Hét nagy esztendőig voltam a börtönben.
Nem láttam a nyarat s az nem látott engem;
Nem tudtam, mikor van tél ott a vidéken.
Egyről tudtam meg csak, hogy tél van a tájon,
Mikor a leányok hólapdákat dobtak,
Tömlőczömbe sokat be is hajítottak,
Erről tudtam meg csak, hogy tél van a tájon.
Nyáron meg kis apró virágokat dobtak,
Erről tudtam meg, hogy virág nyit a réten.

Hanem meg is kintott egy kis szerecsen lány,
Szerecsen királynak egyetlen leánya,
Mindem reggel, este eljött ablakomhoz.
Édes, nyájas hangon be is szólott hozzám:
„Drága Markó, kedves, neiu fogsz elfonnyadni
Tömlőcz fenekében, csak igérd meg nekem,
Ha kiszabadítlak tömlőcz fenekéből,
Saracodat pedig a nagy istállóból,
Feleséged lészek.
Viszek majd magammal aranyat és kincset,
A mennyit csak kívánsz, oh Kraljevics Marko.”

Szorult helyzetemben mit tehettem volna?
Térdemen sapkámval megesküdtem annak,
Sapkámnak esküdtem, nem pedig a lánynak:
„Bogami! E földön soha el nem hagyalak!
Bogami! E földön soha meg nem csallak;
Meggzegi a nap is a fogadott esküt,
Nyáron fénye meleg, télen hidegen süit,
De én nem szegem meg szavamot, leányka.”

A szegény leányka bízott az eskümben,
Egyszer alkonytájban megnyitá börtönöm,
Ott prüszkölt Saracozom, a maga számára
Még szüzezorta jobbal az én Saracozomnál.
Mindkettő arannyal teli zsákokat hordott,
Elhozta magával a rég látott kardot,
Felültünk lovunkra sötét éjjeltájban,
Elváltattunk gyorsan Szerecsenországból.
Hajnalhasadáskor a fűbe pihentünk,
A szerecsen leányka átölelt karjával,
De megiszonyodva, borzalommal láttam,
Mily sötét a teste, mily fehér a foga.
Kardomat kirántám és szívébe mártam.

Gyorsan felpattantam drága Saracozomra,
Haldokolva nyögte a szerecsen leányka:
— „Oh testvérem, Marko, az istenre kérlek
Ne hagyj itt elveszni árván, nyomorultan.”

— Anyám, így vétettem a nagy isten ellen,
Anyám, így szereztem a sok drága kincset,
Ezért építék sok templomot, kolostort.

Dételzár hagyomány után fordította:
STRAUSZ ADOLF.

A VILÁGLÁTOTT FIÚ.

ELBESZÉLÉS.

IRTA: JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Nem hiába tartja a magyar közmondás, hogy „nem szokta a cigány a szántást”. A Pista legényből is akkor tört ki a cigánytermészet, mikor az ősi szántás ideje bekövetkezett. Sehogy sem akart a tenyere kibékülni az ekeszarvával. Ő volt mindig a legutolsó, a ki a szántóföldre kibajtott, hanem aztán a hazatérésben megint ő volt a legelső.

Az Erzszi leánynak is nehezen ment az új élet, korán reggel kelni, meg is fészkelődni, tehenet megfejteni, kibajtani, húzókat megetetni, kispertni, fát hasogatni, tüzet rakni, ebédet megfőzni, elmosogatni, aztán kendert tilolni, gerebenyezni, kovászt tenni, bedagasztani, sütő kemenczét befűteni, kenyeret bevetni, utoljára a guzsalyhoz ülni, s pödörgetni ország számára a véghetetlen sok

KI AKAROD RABOLNI AZ APÁMAT? S EZT NEKEM ELMONDOD?

fonalat, a míg a szemei le-leragadnak az álom-
tul. Ezt mind nem szokta ő meg a vándorlásai
alatt. De kiváltképen keservesen esett a nagy
szapulás napja. Hej nem fordul elő ez a meg-
fordított ünnep a cigány-sátorban. Teknő mel-
lett állni, két kezét véresre kidöröglni a szappa-
nozásban, aztán kifacsarni a ruhát, dézsában a
fején lehordani a patakra, ott térdig a hideg víz-
ben állva, a mosólapáttal paskolni a szapult
vásznat: nincs ebben semmi mulatság!

Mégis csak jobb odakinn a szellős sátor alatt,
ha van is didergés, ha van is koplalás, de nincs
tenyérfeltörés!

Vasárnap délután, a mikor általános pihenés
van a keresztény világban, összeült a Pista az
Erzsivel kipanaszkodni magukat egymásnak az
új élet fölött. Hiszen nem szerencse ez, hanem
veszedelem.

A Pistának az a baja is volt, hogy Csapó uram
bírói és atyai hatalmánál fogva megtiltotta min-
den falubeli kocsmárosnak, hogy a rakoncátlan
legénynek csak egy ital bort is kimérjenek; úgy
hogy annak vasárnaponkint otthon kellett duz-
zogni.

— Te csak könnyen beszélsz, — monda neki
Erzsi, — mert te megházasodhatol, s akkor a
magad gazdája lehetsz.

— De én nem veszek ám el mást soha, mint
tégedet. Felelt neki Pista, a leány dereka körül
keresgélve.

— Eredj, ne bomolj. Ne járjon a szád! Már
hogy vennél el engem: a hugádat?

— Annyira sem vagy te nekem hugám, mint
a kálvinista torony, — felelt erre Pista. — Nem
vagyok én a te bátyád, mert én a Mitugrász
klarinetos vagyok.

— Hát akkor hogy tudhatsz te mindent, a mi
ennél a háznái történt ez előtt annyi sok eszten-
dével?

— Hát én voltam itt az egyik muzsikás, mi-
kor itt jár a verbunk, a kinek az igazi Csapó
Pista felesapott. Nem jut már eszedbe, mikor a
sőspereczet a Pista kaszatokmányára akasztot-
tad? én le akartam venni, te a kezemre ütöttél:
«nem ebfogra való!»

— Te voltál az? Hát aztán hogy merted ma-
gadát az igazi Csapó Pistának kiadni?

— Tudom én azt jól, hogy könnyű meg-
csalni a parasztot. Egyszer végig hallgattam,
mikor a követválasztásnál a jelölt urak óra-
számra «lódítottak» a piac közepén. Mind el-
hitték a népek! Pedig de nagyokat lódítottak!
Hát ha az egyiknek elhíhették, hogy ő a népek
az atyja, mert ne hihetnék el nekem, hogy én
vagyok a népek a fia!

— Czigány okoskodás; de jó!

— Aztán tudom ám én jól, hogy hol van a te
bátyád: az igazi.

— Hát hol van?

— A tömlőczen.

— Micsoda bűnéért került oda?

— Nem a maga bűnéért; hanem az enyim-
ért. Véletlenül jöttem össze vele oda fenn a
«görbe országban», a Szilágyságban. Őtet Szibé-
riából eresztették haza, a hová a muszkák hur-
czolták el a forradalomkor. Engem meg az udvar-
helyi dulló üldözött; verje meg a devla! Valami kis
ártatlan csemege miatt. A delizsánczot találtuk az
árokba befordítani; aztán mikor kisegítettük
hogy könnyebb legyen, a pénzes zaacsok a ke-
zünkben maradtak. Egy csárdában összetalálkoz-
tunk a közös szalmán a Pista is, meg én is. Ő na-
gyon rongyos volt: én megszántam; nekem jó
ruhám volt, az mondtam neki, hogy cserélek
vele. Ráállt a bolond: elhitte, hogy vannak nagy-
lelkű hazafiak, a kik a hazatérő menekültet a
saját köntösükkel felruhazzák. Én aztán az ő
rongyaiban, mint siberiai száműzött szépen
átrándultam két országon: őtet pedig az én szép
zsinóros mentémben nyakon csípték; most ott
ül Szamosujváron.

— De hisz ez a esalfaság elébb-utóbb ki fog
sülni. S akkor az én bátyám hazakerül s össze-
töri a csontodat.

— Tudom én azt. Nem is ettem én bolond
gombát, hogy soká itt ragadjak; hanem csak
arra várok, a mikor bíró uram beszedi az adó-
restancziát; egyszerre sok pénz lesz a ládájában.
Akkor aztán «ha nem gyűszsz, viszlek!» S azzal
«ugye főre!»

— Ki akarod rabolni az apámat? S ezt nekem
elmondod?

— El ám, mert épen a te segítségeddel aka-
rom kirabolni, aztán téged is magammal viszlek.

— Bizonyos vagy róla?

— Tudom én azt jól, hogy velem jössz, ha
hílak. A ki egyszer megszokta a cigány-életet,
nem lesz abból paraszt soha. Itt, látod, hogy
minden legény csak mókázik veled; cigányleány-
nak csufolnak; a legszebb enyelgesük az, ha az
ostorral a viganódra húzhatnak a szekérről. Még
a béres is kicsúfol. Csak én vagyok neked való.
Aztán, ha egyszer sok pénzünk lesz: kimegyünk
Oláhországba, ott senki azt sem kérdi tőlünk, hogy
«ugye mére?» Úgy élünk, mint a hal a vízben.

Az Erzsi leány ráhagyta, hogy jó lesz. Biz ő
is meguntta már az itthoni keserves életet.

(Vége követk.)

A FEHÉR ASSZONY.

Közvetlenül a nemet trónörökös gyógyíthat-
lannak állított betegsége első híreire rendkívüli
izgatottság lepte meg Berlin lakosságát. A nép-
tömeg sűrű csoportokban vette körül a császári
palotát, kikerdezte a palota őrségét, s szó volt
arról, hogy a színházakat bezárják. Mind e lázas
forrongásnak pedig nem annyira a trónörökös
állapotáról köztudomásra jutott hivatalos bulle-
tinek voltak előidezői, mint inkább egy berlini
lapnak ama híresztelése, hogy a «fehér asszony»
ismét látták egy éjjel a régi vár elhagyott ter-
meiben kísérteni.

Ki s mi ez a fehér asszony, a kinek látása
Poroszország annyi koronás uralkodójának idezte
elő halálát, s a kinek megjelenése oly rendkívüli
látza tudja hozni a birodalmi székváros minden
rendű és rangu lakosságát, — ez az, a mire az
alábbiakban megkísértjük feleletet adni.

A berlini királyi palota, az úgynevezett régi
vár, impozáns, komor épület. Számtalan ablakkal
borított magas fekete falai, sötét, nedves udva-
rai, melyekbe a nap sohasem sűt be, földalatti
helyiségei, melyeket a Spree hullámai csapdo-
nak, s legfőképen a mély temetői csend, mely a
roppant ódon es lakatlan kastély felett elterül,
ép oly haljóslatu benyomásokat költenek a nező-
ben, mint a régi lovagregék elátkozott kastélyai.
A tágas, kongó termekben kísértetiesen vissz-
hangzik a leptek zaja, a császár és a trónörökös
ritkán keresik fel, mindketten újabb és fényesebb
két palotát laknak, melyeket az opera választ
el; a régi kastély el van hagyatva, csaknem bor-
zadályt kelt s megvan a maga legendája, a fe-
hér asszony, a kit, ha Poroszország valamely
királya meglát, annak a királynak meg kell
halnia.

A fehér asszony hagyományának eredete Joa-
chim brandenburgi választó-fejedelemre vitetik
vissza. Ez ugyanis a monda szerint, hogy palo-
táját megnagyobbítsa, egy berlini szegény ass-
zony házacskáját lehontatta. A boldogtalan ass-
zony, kit a fejedelmi önkény az utcára dobott
ki, elment a választófejedelem elé könyörögni,
de miután sem kárpótlást, sem jogorvoslatot nem
nyerhetett tőle, azzal a fenyegetéssel hagyta el,
hogy halála napján viszont fogja őt látni. «És
utánad, tette hozzá, a tied is látni fognak
engem utolsó pillanataikban egész a legkesőbb
ivadéig.»

S valóban I. Vilmos látta a fehér asszonyt a
17-dik században; hasonlóképen megjelent I.
Frigyesnek, s rajtok kívül még többeknek a po-
rosz uralkodóház egymásra következő tagjai kö-
zül. Ez az oka, hogy a különben nem babonás
hajlamú berliniek mind a máig napig tényleg és
erősen hisznek a fehér asszony létezésében.

Igaz, hogy ugyanez vagy más hasonló legenda
majd minden királyi család hagyományaiiban
előfordul. Tudvalevőleg a bécsi Burgnak is meg-
van a maga fehér asszonya s egy más német
uralkodó-ház hagyományai a vörös tollas nőről
tudnak mesélni, a ki eljő, hogy értesítse a ház
bereczgőit bekövetkezendő halálukról. Fran-
ciaországban ehhez hasonló szerepet játézik a
nagy vadász, ki bizonyos éjeken hajszoja a vadat
a fontainebleau erdősegekben. Mindezekre azon-
ban nem terjeszkedünk most ki, csak a berlini
fehér asszonyról jegyzünk fel egy pár epizódot.

Az öreg brandenburgi Vilmos, nagy Frigyes
atyja, eredeti egyalak volt. Egy fölgerjedt pillana-
tában gutaütéstől érve, s négy súlyos betegség, a
szelhűdés, vízkórság, kö és csipfájás alatt roska-
dozva, csak nehezen tolatta magát egyik szobá-
ból a másikba kerekese székén. Egy éjjel a bete-
gek félig éber, félig alvó állapotában feküdt
ágyában; vánkosánál egy lámpa égett derengő
világítással; az ágy lábánál pedig komornyikja
aludt. Egyszerre a király suhogni hallja a fűg-
önyöket s az éjjeli mécses világánál egy magas
fehér nőt pillant meg, a mint karjait kiterjesztve,
zilált fürtökkel az ágy fölé hajlik, s jobbra-balra
tekintget, mintha keresne valamit. Végre meg-
látta a király arcát s hosszan, némán szegezve
rá merev szeméit. Vilmos felkelt, egy mozdulatot
tett, de a szemek egyre követték... az asszony
maga mozdulatlan maradt.

E pillanathban az ágy melletti konzolon levő
óra ütni kezdett s aztán megállott. A kísértet

lassan összehuzta a függönyöket s azután eltűnt. Ugyanazon pillanatban erős zörej ballatszott a szomazéd szobában, a hol a polczokon sorban a hajdani porosz királyok díszfegyverzetei voltak elhelyezve.

A komornyik felrettent; a király rémülten kiáltott fel:

— Ott . . . . amott . . . . arra távozott!

S tétova tekintettel, kezét kinyujtva mutatott az ajtó felé.

— Ki? kérdezte a komornyik, fél álmosan.

— A fehér asszony; úgy van; eredj, nézd meg, merre távozhatott.

A komornyik megkerülte a palotát, de semmi egyebet nem látott, mint egy káplárt, ki epen akkor vezette fel az őrséget.

— Láttam a fehér asszonyt. — ismétlé Vilmos, mintegy önmagának beszélve s elfödte arcát takarója alá.

Kinos előérzettel gyötörtetve, rendeletet adott, hogy készítsék el koporsóját. Azután megparancsolta nejenek, a királynénak, hogy feküdjek bele, hadd lássa, elég terjedelmes-e a butor-darab?

fehér ruhás asszonynyal, a ki minden ősenek halála napján megjelent, őt sem hagyta nyugodni s a Beyreuth melletti Hermitage kastélyban ma is látni a falon a fehér asszony képét, melyet nővére, Wilhelmina örgrófnő számára festetett, akár daczból, akár felelemből. És a fehér asszony valóban vele szemben is hű maradt önmagához.

Egy este Frigyes egyedül ült könyvtárában, mely a palota legtúlsó szárnyában volt, előtte hangjegy-állvány, melyet olyankor használt, mikor fuvolázott. Az ajtó feltárult s a fehér asszony áthaladt a szobán a nélkül, hogy szeméit feléje fordította volna. A király egy pillanatig habozott, aztán követte a tüneményt; felnyitotta az ajtót, melyen át eltűnni látta, — a kísértet akkor már a következő szoba ajtaján ment ki, s az ajtó gépiesen zárult be utána. Frigyes üldözöbe vette, követte szobáról szobára, míg végre a vesztibül ajtajánál állott meg.

Most a kísértet az udvar porondján látszott tovasietni, melyet kettős oszlopsor vesz körben körül; itt egy pillanatig habozott, azután kezével inteni látszott: Jöjj! és eltűnt.

hogy nekie semmi köze Adlerberg ezredeshez. Ebből aztán később nagy lárma keletkezett, mert Adlerberg a hadjárat befejezése után fegyveres elégtételt követelt a német urtól, ki azon okból, hogy ez mindjárt nem történt, minden további tárgyalást elutasított. A vezérkar főnöke Gorcsakoff S. herceg oda utasította Adlerberget, hogy brevi manu szerezzen magának elégtételt, mire azonban alkalom nem volt, mert Vussin jónak találta kelő időben valami külföldi fűr-dőbe utazni. És ehez hasonló surlódások, a fegyveres beavatkozás kezdetétől, mindvégig elanyyira napirenden voltak, hogy Paskievics herceg nem egyszer panaszt volt kénytelen emelni a német kormány képviselőjénél, Zichy * Ferencz grófnál, ki a varsói herceg főhadiszállásán tartózkodott. De ez az uri ember vagy nem akart, vagy pedig, a mi sokkal valószínűbb, nem mert a német tábornokkal kikötni, ki különben is világos tanujelét adta annak, hogy jelenlétünk terhére van. Már pedig nem csak akkor, hanem azóta is katonai írónk tüzetesen kimutatták, hogy azon esetre, ha Paniutine altábornagy hadosztálya a győzedelmes magyar lázadókat fel

BÜVÉS AZ ISKOLÁBAN.

Sonderland F. festménye.

Ez volt utolsó bolondsága; még azon este meghalt.

Negyven évvel később Sans-Souciban hal meg egy porosz király s ez a király nem más, mint Nagy Frigyes. Ez uttal sem a személyiség, sem a környezet nem hangzik össze a kísértetes hagyományokkal. Hogyan is jutna eszébe egy kísértetnek fehér lepedőbe burkolva lépdelni végig egy csupa amorettékkel s kecses virágfüzerekkel díszített Watteau és Lancret-festményekkel teleaggatott bondoir-on? És hogy közelíthetett volna meg egy kísértet, bármilyen önbizalommal legyen is eltelve, egy oly filozófus királyt, mint Nagy Frigyes, a ki Voltaire-rel állt barátságban, a ki udvaránál a király első atheistája című tisztséget teremtette meg, s a ki végrendeletileg azt az óhaját fejezte ki, hogy lovaival s ebeivel együvé temessék a kert valamelyik félreeső zugában? És mégis Frigyes, a ki semmiben sem hitt, talán hitt a kísértetekben. Tény, hogy az a gondolat, hogy neki is találkozni kell egyszer a

Néhány nap mulva meghalt Nagy Frigyes.

Sans-Souciban ma is mutogatják azt a karszéket, melyben Nagy Frigyes e napon az estét töltötte! Egy ór látta, a mint bezárkózott könyvtárába, s órákon át üldögélt ott mozdulatlanul, szeméit feszülten szegezve a szoba egy szögletébe.

—nd—

HADJÁRATI EMLÉKEK.

(1849.)

Nevoscsin Fédor Petrovics után, oroszból.

II.

A véletlen úgy akarta, hogy a magyar fővárosba csapatjaink majdnem ugyanazon órában vonultak be, midőn a németek Vussin dzsidás őrnagygyal Budára értek. Rézünkről Adlerberg gróf ezredes azonnal értesítette a német tisztet, ki azonban, tudja a jó isten miatt, azt felelte,

nem tartja, ezek legfeljebb három hét mulva Bécs kapuit döngették volna. És meddig kellett Paniutinnek Hradis-ban várakoznia, míg végre Bécsben megengedték, hogy a kelepczébe került német fővezért a hinárból kibuzhassa.

Mai napig sem tudom megérteni az akkori buza-vona okát, holott a beavatkozás iránti tárgyalások már a téli hónapokban megkezdődve, csakis arról volt és lehetett még kérdés, vajjon mely napon válik szükségessé a fegyveres segítség. Katona ember lévén, nem kísérttem figyelemmel az e tárgyban folyt alkudozásokat, de arra tisztán emlékszem, hogy a herceg felsőbb köreiből mindenki ellenszenvvel viseltetett a beavatkozás eszméje iránt, mert ha valamikor, ugy azon időben mulasztották el a kedvező alkalmat a német elem tökéletes kiküszöbölésére és befolyásának a keleten való kiirtására. De ez inkább politikai fontosságú tárgy lévén, nem igen szívárgott keresztül a hadsereg többségébe,

* Az eredetiben „Sitschi”.

hol a német nagyvárost és szemfényvesztést megutálták. A német hadi jelentések folytonos győzelmeiket s a lázadók kiirtását hirdették, holott a harcsteren lévő katonai megbízottaink ép az ellenkezőről szereztek tudomást. Így például a kápolnai ütközetet úgy irták le a német lapok, hogy a lázadókból alig maradt néhány száz ember, mely aztán a Tiszán átkelve, ott két tűz közé szorult. Ezen, és ehez hasonló őszinteségek aztán napfényre vergődve, ugyan rossz vért csináltak a német ügynek, mely már természeténél fogva Oroszországban rokonszenvre nem talált.

Mihelyt tudunkra adatott, hogy császárnk, Miklós czár azon szándékáról az utolsó órában lemondott, miszerint seregét személyesen vezesse a lázadók ellen, oly nagy mérvű lehangoltság vett erőt rajtunk, melynek nagyon komoly következményei is lehettek volna, ha Paskievics herceget

reánk nehezült volna és a ki katonáinknak a babonások különféle nemeire való hajlandóságát ismeri, bizonyára igazat fog nekem adni, midőn azt mondom, hogy ama 26000 ember közt, kik a kórházakban a magyar határ átlépése után elhaltak, minden harmadik ember a honvágy áldozata volt.

Az erdélyi részeken Lüders és Grotenhjeml tábornokok vezénylete alatt álló csapatokat nem tizedelte ugyan a különféle betegségek hosszú sora, hanem ott, úgy látszik, a lázadók színe-java harcolt, vagy pedig vezérek a dolog véres oldalát pártolták. Bármely csekély előőrsi vagy szemlel összekocczanás alkalmával a halottak száma mindég háromszorosan meghaladta a sebesülteket, és alig mult nap, hogy őrzőerők tisztelőt el ne vesztek volna. Mi eleinte az egészet a lengyel vezéreknek tulajdonítottuk, kik a híres Bem fővezérsége alatt Erdélyben működtek, a tán ez

tünk eddigelé ismeretlen volt. Ugy hánt katonáinkkal, mintha azt akarta volna mutatni, hogy csak rajta áll, hogy őket szét nem morzsolja, mi azonban terve keretén ez egyszer túlesett. Bebutov herceg szájából hallottam, hogy soha sem látott szebb katonai látványt, mint a lázadók félig támadó, félig pedig védelmi harcát Vácznál. A lázadók lovassága hámulatra ragadta a herceget és tisztjeit, kik nem győzték eléggé dicsérni ellenfeleik hősiességét. Ilyesmíró a németek nem szerettek beszélni, hanem folyton azt hangoztatták, hogy a föld népe a lázadókkal tartván, a rendes hadviselést lehetetlenne teszi.

Még csak egy nagyon érdekes epizódot akarok felemlíteni, mely arról tett tanúságot, hogy szövetségeseink tévesen voltak értesítve az ügyek állásáról.

Midőn Losonczt néhány ottani lakos gyilkos tettei miatt meg kellett fenyíteni, a német ve-

ERŐDITÉSI SÁNCZOK KÉSZÍTÉSE KRAKKÓTÓL ÉSZAKNYUGATRA.

az egész hadjárat alatt a szerencse lépten-nyomon nem kíséri. A lázadók ügye nem azért állott már akkor rosszul, midőn a Vág roszul erőszakolását Paniutine altábornagy hadteste megbiúsította; ezt a csorbát a magyarok bizonyára helyre hozták volna, hanem legfőbb bajuk a hadiszerek hiányában összpontosult. Határaik minden oldalról majdnem légmentesen elzárva lévén, csakis tulajdon lőpor- és fegyvergyáraikra voltak utalva, melyeket azonban a hadmiveletek nyomán helyről helyre kellett továbbítani. Egyetlen egy nagy várak, Komárom az egymást gyorsan érő események miatt nem volt kellően e célra berendezve, és a szabad közlekedés nagyon későn nyílt meg arra, hogy e bajon segíteni lehetett volna.

Mindamellet a varsói herceg roppant óvatossággal nyomult előre az ország északi részeiben, nehogy egy véletlen baleset által a siker esélyeit kockára tegye. A typhus iszonyúan pusztította sorainkat, mintha csak isten keze

* Az eredetiben «kopotnai».

uton akarták hoszujokat rajtunk tölteni, de utóbb kitűnt, hogy az ugynevezett székely katonák természetüknél fogva vérengző emberek lévén, csakis a halottak számának gyarapítására törekcsenek.

Mi ugyan nem toroltuk meg a magyar részeken testvéreink vérért, habár különösen Sass és Paniutine tábornokok a magyar foglyok beszerzését határozottan megtiltották, hanem avval vigasztaltuk embereinket, hogy nemsokára végére járunk az egész hadjáratnak.

Erre napról napra több kilátás nyílt ugyan, mert a német hadak lassanként magukhoz térve, bátrabban a haladtak előre, mire aztán a varsói herceg eredeti tervét csakugyan megvalósíthatta, hogy a lázadókat bekerítve fegyverletelre kényszerítse. Ámde a terv keresztülvitelét a lázadók fővezére nem egyszer megnehezítette. Mihelyt a Vágvonat feladása után ismét felső Magyarország felé vezette seregét, először is a Duna mellett Vácznál oly erőt fejtett ki melynek hatása előt-

* Az eredetiben «Czekel».

zér nem azt nehezítette, hogy a város elégett, hanem azt akarta volna, hogy a büntetés végrehajtása reá bizassék, és csakugyan ezért panaszt is tett. A varsói herceg nem hallgatott ugyan a német panaszra és az egész dolog magától is befejeződött volna, ha újra avval a követeléssel elő nem állanak, hogy a Losoncra kivetett sarcz, nemkülönben katonáink zsákmánya, mint német tulajdont képező tárgyak rendes elszámolás mellett nekik kiadassanak.

Részemről nem vagyok bizonyos benne, vajjon fizettek-e a losoncziai valami sarczot, de annyi bizonyos, hogy a most említett követelmény az akkori egész viszony ziláltságát eléggé jellemzi. Érvül még azt is felhozták, hogy a losoncziai szívesen alá vetették volna magukat a német vezér rendelkezésének, ki bizonyára nem jár el oly szigorral, mint az oroszok.

Annyi bizonyos, hogy mi az egész hadjárat alatt — legalább tudtommal, egyetlen egy magyar kémét vagy foglyot ki nem végeztünk, mire különben bizonyos körülmények közt fel lettünk

volna jogositva, de valahányszor — és ez igen gyakran történt — valamely osztályunk a németekkel egy helyen táborozott, a hóhérnak mindig akadt dolga, és pedig sommás uton, minden kihallgatás vagy ítélet nélkül.

Losonc eseté soha elő nem fordul, ha a varsoi herceg jókor értesült volna az ügy mibenlétéről, mert a néki adományozott teljhatalomnak hatását legyőzött ellenfelei soha sem érezték.

BÜVÉS AZ ISKOLÁBAN.

Álmosan néznek farkasszem a nagy kalligrafikus betűk a falusi iskola fekete tábláján, a meleg párázat felszálló miazmáiban összekavarodik az ábeceze mind a huszonöt kacsakaringós démona s pajzán incselkedéssel kapaszkodik a bóbiskoló fejecskebe, melyeknek kemény koponyája makacsul marad zárva a bölcsesség rejtelei előtt. Ott a kathedra szögletében elretentő komolysággal terpeszkedik a porlepett globus titokzatos ákom-bákjaival, sokat mondó szomszédságában a léniának, mely önkénytelen allegória hibetű eg gyakran szorul némi magyarázatra — a gyöngébbek kedvéért. Hozzá a mesterunalmas, száraz hangja a pennák egyhangú perczegése, a kréta- és szivacspor tánczó atomjai az ablakon át bevillanó sugárcsíkban s mind ebből a mulatságból a fal óra egykedvű ketyegése késlekedő lustasággal méri ki az egy órára való időt.

Milyen más, ha ott künn a falu utcáján valami váratlan esemény okoz hirtelen esőűletet; gördülő hintó kereke török, elszabadult bikát hajszolnak a népek, részeg korecamahós tántorog kurjongatva haza, vagy épen — nam boesá! — valami vándor kinczler vetődik nagy ballagva arra felé a poros országúton, ezernyi tréfás fogással keltve fel előre az utcai ácsorgók figyelmét. Az első felharsanó kacajra ott künn, ucu! mintha zainegen rúntanak, úgy fordulnak egyszerre a kíváncsi kis fejcskéek az ablak fele, s van jó dolga a mest'ramnak, hogy a Susták Marci koponyájából most akarja kicsiholni azt a megveszekedett egyszerűt? Hát még ha a tudás fájának egész évi termését kínálná korasztól? Konnyebb kalappal leborítani a tavasz röpke pillangóját, mint a csapongó gyermeki figyelmet.

No de a mester szive sincs épen spongyából s még hogyha jégből volna is, kiengedne — így disznóölés ideje felé. Nem esoda hát, ha az engedély hamar ki van nyerve s a kóbor művész hajlongva lép be az iskolaterembe. Hogy megváltozik minden, a mint varázs-szereit sorban elhelyezi a leterített kis asztalkán: a varázskürtyát, a kettős fenékű poharat, a csodapalaczkot, és a bűvös golyókat. A nagy fekete táblára rajzolt kajla X-ek és pohos H-k mintha kidüledt szemmel bámulnának a jelenetre, derűs kacaj napugara aranyozza be a zsebkéstől rongált, szüette padokat, s maga a rektam is illő méltóság alá rejtett kíváncsi érdeklődéssel nézi a gyorskezü ezermester szemfényvesztő mutatványait. Előretódul a virgoncz sereg, s ömlik a tenta, röpkeidnek a papirgalacsinok a féktelen kedv zajos fel-szeszzenésében. Csak a csöndesebb lányok adnak szelidebb keretet e mozgalmas élénkségeknek, mely a padok között kifejlik.

Hát még mikor a kísérletek objektumán elő-rántott tökmagnyi nebuló alighanem kétes tisztaságú orrocskájából sok ezermóniás hókuszpókusz után előhúzza a tréfás művész a valóságos eleven — patkányt! Hogy micsoda? — Patkány biz'a, a kanálisok és éléskamrák legmeg-termettebb példányai, melyek annyiszor fejtettek ki láttatlan konkurrencziát velünk az aszalványos zsákok és lekváros fazekak meg-dézmálásában. Kékül, zöldül ijedteben a kis diák s meglepett zavarral kap orrához, kísérv a társak szégyenítő kacajától, melyre még a vén iskolamesternek is rándul egyet-kettőt a füle mögé dugott tolla.

A düsseldorfi mesterek erős, népies humora és jellemző genje tükrözik vissza Sonderland ama festményen, mely ezt a kedves és vonzó jelenetet tünteti föl.

A GYERMEKEK NÖVESE.

Az emberi életnek egy negyedrészt, sőt az átlag kort tekintve, jóformán felét a test növése és a szellem gyarapodása veszi igénybe, a kegyelmes sors ily hosszúra nyújtván ki az ember

előkészületét hivatásához. A hosszas előkészület tudományos szempontból tanulmányozni kétségkívül fontos és érdekes feladat; mindamellett eddig csak az orvosok és paedagógusok néhány általános jellegű s inkább frázisszerű észlelete volt mindaz, a mit e tekintetben egész a múlt század végeig az emberi élet első korszakáról tudtunk. Csak a mióta a más téren végzett természettudományi kutatások hozzászoktatták a buvárokat a pontos és kiterjedt észleletekhez, kezdtek meg a tudományos buvárlatokat az anthropologia e szakában is, bár azért el lehet mondanunk, hogy az eredmények még nagyon csekélyek.

A gyermek testének növeséről egy Cowel nevű angol tett először rendszeres méréseket 1833-ban, az ötvenes években Zeising, Libarzik s mások már könyveket adtak ki e tárgyról, az óta egyes iskolákban, kórházakban s különösen az ujonczások alkalmával számos adatot gyűjtöttek egybe, melyek alapján egyes szabályokat — legalább az európai gyermekek növesét illetőleg — meglehetősen bizonyossággal lehet megállapítanunk.

Az újszülött súlya — egészséges gyermekeket véve alapul — a fiuknál átlag 3½ kilogramm, a lányoknál 3 kilogramm. A gyermek kifejlődéséig a súly körülbelül 12-szer nagyobb lesz, azaz 15 éves korban a serdülők 36—42 kilogramm súlyúak. De a súlyban való gyarapodás nem egyenletes. Legnagyobb az ingadozás az első évben. A második év végével a gyermek már rendszeren 3½-szer súlyosabb, mint volt születésekor, egy úttalal súlyosabb, mint az első év végén. A harmadik évben a gyarapodás már csak egy tízedrés, de ezentul folyvást növekszik a leányoknál a 8-ik, a fiuknál a 10-ik év betöltéséig, évenként 1500—1800 gramm súlylyal. Innen a növekvés a 15-ik évig még gyorsabb.

A súlylyal együtt fejlődik a növés. Az újszülött hossza átlag 50 cm., azaz egy harmada a serdülő ifjunak. Az első évben átlag 20 cm. a növekvés, de főképp a test alsó részeiben, a második évben 10, a harmadikban 7, azontul évenként átlag 5 centiméter a gyarapodás, míg végre a 15-ik év kezdetével a gyermek 150 centiméter hosszú lesz. Ez a növekvés különben inkább csak a fiukra áll, leányok lassabban nőnek. A felnőtt ifjú magassága 20—22-ik évében az ujonczos adatok szerint átlag 170 centiméter, de ez az egyes fajoknál s egyéneknek is nagyon változó. A legnagyobb megmért óriás egy svéd gránátos volt Nagy Frigyes szolgálatában: magassága 252 cm., a legkisebb ember pedig, a Buffon által megmért törpe: 43 cm. A legelőbbinek körülbelül csak egy hatodrésze.

A test növesére nagyon jelentékeny hatással van a táplálék. Russow gyermekorvos igen gondos és részletes mérések útján arra az eredményre jutott, hogy a mesterséges tejjel táplált gyermekek sokkal kisebbek és veznábbak. A-val jelölve az anya-, vagy dajkatejben részesülőket s B-vel a mesterségesen tápláltakat, az első 8 év végén súly s hosszúság így aránylott náluk:

Év vége.	Csoport.	Kilogramm.	Centiméter.
Első év	A	9.9	73.
	B	7.4	66
Második év	A	11.1	83
	B	8.6	75
Harmadik év	A	12.6	89
	B	10.5	83
Negyedik év	A	14.2	93
	B	12.0	87
Ötödik év	A	15.3	100
	B	13.4	98
Hatodik év	A	17.0	106
	B	15.7	102
Hetedik év	A	18.2	110
	B	15.9	105
Nyolczadik év	A	20.7	116
	B	18.3	113

Malling-Hansen, a kopenhági siketnéma-intézet igazgatója a vezetése alatt álló 130 gyermekben több éven át naponként eszközölt méréseket, s kutatásaiból azt a fontos eredményt nyerte, hogy a növesre a nap melegének is rendkívüli hatása van. 9—15 éves fiuknál a súly évenként háromszor ingadozik. A legnagyobb súlyuk van augusztustól december közepéig s középsúlyuk innen április végeig, s a legkisebb innen július végeig. Az előbb említett őszi korszakban a naponkénti súly-szaporulat körülbelül háromszor oly nagy, mint a középkorszakban s az ilyenkor nyert súly-gyarapodás május-július hónapok alatt csaknem egészen kárba vész. Három korszak van a hosszúsági növekvésben is. A legkisebb növekvési korszak Kopenhágában augusztustól november végeig; a közép-korszak deczembertől márczius végeig s a legnagyobb

korszak innen augusztus közepeig tart; ez utóbbi időszak alatt a gyermek testének növekvése 2½-szer oly nagy, mint őszi hónapok alatt.

Látható ezekből a kutatásokból, hogy a gyermekek növése és vastagodása bizonyos fokig ellentétben állanak. De láthatjuk ebből azt is, hogy a növekvésre s így az egészségre nézve is nagyon fontos, hogy az iskolai szünidők a nyári hónapokra, különösen júliusra és augusztusra essenek, hogy a gyermekek új erőt nyerhessenek.

A test növekvésében Malling-Hansen még egy 25 és 75 napos ingadozást is fedezett föl, mely szerinte a nap meleg kisugárzásának ingadozásából eredne; ez a kutatás azonban még nagyon kezdetleges. Világosabb, hogy a test a nap különböző részeiben is bizonyos változásoknak van alávetve: a sok járás folytán reggeltől delig a test hosszúsága egy centimétert is súlyedhet. Hogy ezt már a közönséges emberek is észrevehettek, tanúsítja az az eset, hogy Belgiumban oly katona-kötelesek, kiknek magassága az ujonczos mértékhez nagyon közel áll, nem egyszer az által buvárt ki a sorozás alól, hogy a sorozás napján sokáig és erősen gyalogoltak.

A napi ingadozás átlagát Malling-Hansen így állapította meg. Ebéd végétől este 9 óráig a gyermek 0.18 kilogrammot veszített, este 9 órától reggel 6 óráig 0.07 kilogrammot, 6 órától 1 óráig a test súly-gyarapodása 0.11 kg, az ebédnél a súly-szaporodás 0.12. Magasság tekintetében ez az arány: reggel 6—8 óra közt veszteség 4 mm, 8—9 óra közt az iskolában pihenve 0.3 mm gyarapodás, de a további ülésnél 9—10 közt 1 mm veszteség mutatkozik, 10—11 közt játék alatt a veszteség 3 mm, 11—12-ig iskolában ülve 2 mm nyereség mutatkozik, 1—5 közt szabad időben 3 mm a veszteség. Reggel 6 órától délután 5 óráig tehát a test 9 mm-el lett rövidebb. Innen 9 óráig csekély a változás, de 9-től reggel 6-ig a test növekvése 9 mm, tehát a nappali veszteséget visszanyerte.

EGY SORSJEGY.

9672-dik szám.

Regény egy kötetben.

Irta VERNE GYULA.

Franciaiából HUSZÁR IMRE. (Folytatás.)

VIII.

Nema hajualkor mindketten elhagyták a fogadót. A tizenöt kilométernyi út Dálból a híres zuhatagokig, ugyanannyi vissza, csak egyszerű séta lett volna Joelre nézve, de kimélnie kellett Hulda erejét. Joel tehát kölesönkerte Lengling felügyelő kariolját, a melynek, mint minden kariolnak, csak egy ülése volt. Igaz, hogy a derék Lengling annyira meghízott, hogy külön kast kellett készíttetnie a természetéhez és ez a kas elég széles volt arra nézve, hogy Joel és Hulda egymás mellett elférjenek benne. Ha tehát a bejelentett utas a Rjukenfosznál lesz, akkor vissza-térőben ő foglalja el Joel helyét, ez pedig gyalog fog hazajönni, vagy a kas mögött levő deszkára ül.

Dáltól a zuhatagokig gyönyörű az út, noha kátyukban nem szűkölködik. Tagadhatatlanul, jogosabban lehetne csapásnak nevezni mint utnak. Alig megfaragott s a Maaszba szakadó patakokon átvettett gerendák vágják át megannyi hid gyanánt, csaknem minden száz lépésnyi távolságban. De a norvégiai lovak hozzá vannak szokva biztos lépéssel átmenni ezeken az úgynevezett hidakon és habár a kariol nincs is ellátva rugókkal, a kissé ruganyos rudak mégis némileg enyhítik a talaj okozta zökkenéseket.

Szép idő volt, Joel és Hulda meglehetősen gyorsan haladtak el a zöld rétek hosszában, a melyeknek szélét balról a Maasz kristálytisza vizei mosták. Nehány erős nyírfa vetette árnyékát itt-ott a napsugaraktól megaranyozott utra. Az éjszakai köd egyes apró csöppekké olvadt fel a magas füvek hegyén. A pataktól jobbra, kétezer méternyi magasan, a Guszta hőmezői vakító fehér színben tündökölték.

A kariol körülbelül egy óráig eléggé sebesen haladt előre. Az emelkedés még alig volt érezhető. De innét kezdve a völgy lassankint összeszorult. A kis patakok mindkét oldalon rohamosakká válnak. Az út tekervényes nygan, de még se kerülheti el a talaj egyenetlenségeit. Itt-

ott valóban veszélyes helyeken halad át, a melyeknél Joelnek nagy vigyázatra és nagy ügyességre volt szüksége. Hulda egyébiránt legkevesebb se félt, mikor mellette ült. A nagyobb zökkenőknél a bátyja karjába fogódzott. A friss reggeli leg szép pirosra festé arcát, a mely az utóbbi időben rendszerint nagyon halvány volt.

Az út folyvást emelkedett. A szűk völgyet csaknem egészen betöltötte a Maasz összeszorult medre, két meredek sziklafal közt. A szomszéd lejtőkön, a nyir- és a bükkfák közt mintegy husz ház látszott, részint elhagyott soeterek és gaardok, részint pásztorok kunyhói. Nemsokára a folyót se lehetett többé látni, csak a zúgása hallatszott visszhangadó sziklák közt. A vidék nagyszerű és egyuttal szilaj jellegűt öltött, keretét szétágítván a hegyek gerinczéig.

Két órai utazás után megpillantottak egy fűrészmalomot egy ezeröt száz lábnyi magas zuhatag mellett, melynek vize a kettős kereket hajtotta. A Vestfjorddalban nem ritkán találkozunk ily magasságu zuhatagokkal, a melyeknek vízmennyiségük azonban nem jelentékeny. E tekintetben a Rjukanfosz zuhataga sokkal nevezetesebb.

Joel és Hulda, a fűrészmalomhoz érkezvén, leszálltak a kariólra.

— Nem fog nagyon elfárasztani fél órai gyaloglás, kis hugom? — kérde Joel.

— Nem, bátyám, nem vagyok fáradt, sőt egy kevés gyaloglás jó hatással lesz.

— Egy kevés... de sok és felfelé?

— Majd a karodra támaszkodom, Joel.

Itt csakugyan kénytelenek is voltak hátrahagyni a kariólt, a mely nem lett volna képes átmenni a meredek csapásokon, a keskeny szakadékokon, az ingó sziklával borított lejtőkön, melyeknek fáktól beárnyékolt nagy, kopár és bizarr körvonalai a nagy zuhatag jelenlétét jelzik.

Már is sűrű ködpára-féle emelkedett a kéklő távolban. Ezt a ködpárát, mely elég magasán kanyargott fel a levegőbe, a Rjukan porra foszlott víze idézték elő.

Hulda és Joel bekanyarodtak egy övényre, a melyet a kalauzok jól ismernek és a mely levezet a szűk völgytorkolatba. Fák és bokrok közt kellett elhaladniuk. Nehány percz múlva mindketten egy sárgás mohával borított sziklán álltak, csaknem szemközt a zuhataggal, a melyet csak arról az oldalról lehet megközelíteni.

A testverek itt alig értették volna meg egymást, ha beszélgetni akartak volna. De gondolataik azok közé tartoztak, a melyeket a szív közel a szívtől, a nélkül, hogy az ajkaknak szavakba kellene önteniök.

A Rjukan zuhatag vízmennyisége óriási, magassága jelentékeny, zúgása nagyszerű. A Mjöss és a Tinn tavak közt, körülbelül kilencszáz lábnyi magashan fogy ki lirtelen a talaj a Maasz medréből, kilencszáz lábnyi magasság hatszor nagyobb a Niagara zuhatagánál, igaz, hogy az utóbbinak szélessége az amerikai partról a kanadai partig három angol mértföld.

A Rjukanfosz itt sajátos látványt nyújt, a melyet leírni nagyon nehéz volna. Még a rajz is csak tökéletlenül képes előtüntetni. Vannak bizonyos természetű csodák, a melyeket látnunk kell, hogy megérthessük egész szépségüket. Ezek közé tartozik egyebek közt a zuhatag is, a mely a legnevezetesebb az egész európai szárazföldön.

Épen ezzel volt elfoglalva a perczben egy turista, a ki a Maasz balpartján ült. Ezen a helyen közelebről és magasabbról vizsgálhatta a Rjukanfoszt.

Se Joel sem a huga nem vették észre eddig, noha látható volt. Nem a távolságnál, hanem a hegyes vidékeken tapasztalható optikai csalódásnál fogva kisebbnek és messzebb látszott, mint valóban volt.

E perczben a turista felkelt és nagyon vigyázatlanul előre ment azon a sziklás gerinczen, a mely egy kupola alakjában domborodik ki a Maasz felé. A kíváncsi utas ketségkivül a Rjukanfosz két üregét akarta látni, a melyek közül a jobb oldaliban a vizek hatalmas zúgással kava-

EGY SZIKLÁRA ÜLTEK, CSAK NEM SZEMBE A ZUHATAGGAL.

EGY SORSJEGY.

rognak, a másik pedig mindig tele sűrű ködpárával. Sőt talán azt akarta megtudni, vajjon nincs-e még egy harmadik üreg is, a zuhatag félmagasságán. Ez ketségkivül megmagyarázná, hogy Rjukan, szintén oda beleszakadt, hogyan szökel fel ismét és adja ki magából feleslegét bizonyos időközökben. Az ember azt hinné, hogy valami felrobbanó akna veti ki a vizeit, a melyek folytonos harmattal árasztják el a szomszédos lejtőket.

A turista e közben folyvást előbbre ment a sima és sikos domboru emelkedésén, a melyen nincs egyetlen gyöker, bozót vagy fű és a melynek neve: Maristien, vagyis Mária utja.

A vigyázatlan ember nyilván nem ismerte a legendát, a mely ezt a helyet híressé tette. Egykor Eystein e veszélyes uton akart elmenni a szép Mária-hoz, a ki a Vestfjorddalban lakott. Az átjáró tulsó oldalán állt szép jegyese és a karjait nyújtotta feléje. Egyszerre Eystein megbotlik, elesik, lecsuszik, nem képes megkapaszkodni a tükörsima sziklán, eltűnik a mélységben és a Maasz hullámai soha se vetették ki többé a holttestét.

Vajjon ugyanigy fog-e járni az a vakmerő is, a ki a Rjukanfosz lejtőire bátorodott tenni a lábát?

Valóban ettől méltán lehetett félni. Észrevette ugyan a veszélyt, de későn. Egyszerre lába alól elvesztette a talajt, felsikoltott, lehengeredett mintegy husz lépésnyi magashól és épen csak annyi ideje volt, hogy megkapaszkodhassék egy szikla kiszögelésében, csaknem a feneketlen mélység párkányán.

Joel és Hulda még nem vették őt észre, de meghallották a hangját.

— Mi ez? — mondá Joel és felugrott a helyéről.

— Egy kiáltás volt! — felelé Hulda.

— Igen!... segélykiáltás!

— Melyik oldalról?

— Figyeljünk.

Mind a kettőn jobbra és balra tekintettek, de semmit se láthattak. Pedig tisztán hallhatták e szót: „Segítség!... Segítség!”, ama szabályos időközökben bekövetkező szünetek egyike alatt, a melyek csaknem egy perczig tartanak a Rjukan minden egyes visszazökkenése közt.

A kiáltás újból hallatszott.

— Joel, — mondá Hulda, — egy utas forog veszélyben és segélyért kiált! Oda kell mennünk.

— Ugy van hugom, és nem is lehet messze! De merre... melyik oldalán van!... Senkit se látok.

Hulda a lejtőn felment és ama szikla mögé került, a melyen az imént ültek, folyvást a silány

bozótba kapaszkodva, a mely a Maasz balpartját borítja.

— Joel! — kiáltá végre.

— Látsz valamit?

— Amott... amott!...

És Hulda a vigyázatlan utasra mutatott, a ki csaknem a mélység felett függött. Ha a keskeny előszögeléshez támasztott lába kissé alább csuszik, menthetlenül veszve van.

— Meg kell őt mentenünk! — mondá Hulda.

— Meg! — viszonzá Joel. — Ha a hidegvért megőrizzük, eljuthatunk odáig.

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* **A hideg következménye.** Olaszországban is szokatlan erős tél volt az idén oly annyira, hogy a Vezuvot is több láb vastag hó borította be. A rendkívüli hideg annyira megbénította a forgalmat, hogy a Pármában megjelenő „Presente” című napi lap egész röviden kijelentette: „A rendkívüli hideg miatt e lap holnap nem jelenik meg.” Ha Afrikából fontos sürgönyök érkeznek, külön lapot adnak ki.

* **Kosbor-diszítést** rendeltek közelebb New-Yorkban Chamberlain angol államférfi tiszteletére, kinek a kosbor kedvenc virága. A diszítés igen sokba került, mert aránylag kevés ily virág levén készletben, vége felé 10.—20 forintra is felment egy darab ára. Mind a mellett oly óriási luxust fejtettek ki, hogy a bankettasztal közepén elhelyezett kosborgyűjtemény 6 láb hosszú s 3 láb széles volt. Ezer díszgyűjtemény virágnit aztán eladták s a begyűlt pénz állítólag elegendő volt egy középnyagú kápolna építésére.

* **A verebek ellen irtó háborút** kezdtek meg Cheshire angol megyében. Egy tucat verébért a latsóság 6 pennyt fizet; rövid idő alatt 7192-öt öltek meg, de azért alig látszik valami apadás számukban.

* **A jelenlegi hóviharok** csodás módon a déli földgömbön is mutatkoztak, habár ott most nyár közepe van. Sidneyben egy decemberi napon reggel még rendkívüli forróság volt, egy órával később azonban csipős hideg szél támadt s csakhamar hó esett, a mely tünemény olyan forma, mintha nálunk aratáskor havazna.

* **Az orvostudorok** száma Németországban apadóban van, mivel sok orvos a különköltséggel járó doktori címet nem szerzi meg. Az 1886—7-iki tanévben Poroszországban 505-en szereztek orvosi diplomát, de ezek közül csak 150 lett egyuttal doktor; Szászországban 67 új orvos közül egy sem lett doktor s így a többi német államokban is.

* **Angol napi lap** is jelenik meg már Berlinben, hol ezelőtt idegen nyelven napi lapot nem adtak ki. A lap címe: „The Morning News”.

* **Kéziratokat** árvereztetett közelebb List és Franke híres lipcei czég. Az 1400 darabon felül levő kéziratok közül Beethoven 1820-ban keltzett levele 231, Haydné 1861-ből 225 s Bonaparte Károlyé, I. Napoleon atyjáé, 1870-ből ugyancsak 225 márkáért kelt el.

* **Új fontos élelmi szer.** A kanári szigetek ősi lakói, a guaneok, úgy testileg, mint értelmi és erkölcsi szempontból nagyon jó hírnévnek örvendtek s ezt az előnyös sajátságot utódaik is öröklötték. Dr. Taylor e kiváló előnyöket nagy részt a gofio ételnek tulajdonítja, mely e népnél régebben s ma is el van terjedve. A gofio tulajdonkép buza, árpa kukoricza pörkölt magjának lisztje. A guaneok a pörkölest izzó kövekkel, a mai kanáriak lapos széles agyag edényekben széntűz felett végzik. A megpörkölt magot finoman megőrlik, s ha enni akarnak belőle, tej, hus vagy akár csak vízből tesznek hozzá valami csakélyeséget, de különben megfőzni nem kell. A kanári szigetek lakói zacskókban magukkal viszik a gofiót, az evés idején egy kis vizet töltenek hozzá s erősen megrázzák. A kanári szigetekeken lakó 240,000 ember körül Taylor szerint legalább 200,000 kizárólag gofióból él, mint ősei. Taylor nézete szerint ez az egyszerű étel a hegyes vidékek szegényebb lakóinak s katonáknak nagy áldás volna. Az ő kísérletei szerint a gofio jobban ellen áll a megsavanyodási processusnak, mint bármely más lisztnevelő anyag s ezért a gyomorsav fejlődésére nagy hatással volna. Mindenesetre olcsó, tápláló s rendkívül egészséges élelmi szer, melynek meghonosítása megérdemlené a kísérletet.

* **A Rajna schaffhauseni vizesését** kereskedelmi czélokra akarják felhasználni. A vizesésben levő természetes erőnek mintegy negyedrészt, körülbelül 1500 lóerőt, egy nagy aluminium gyár fogja igénybe venni, melyet most építenek a vizesés mellett, habár felállítása ellen sokan tiltakoztak.

* **Ezer évvel ezelőtt eltemetett város** tűnt elő ismét Khinában a Ningpo-tó vizének apadása folytán. Haigen várost a nevezett tó vize még a Sung dynastia idejében teljesen eltemette s egész mostanáig alig tudtak valamit felőle. Most épületromok, edények, házi eszközök stb. nagy számmal tűntek fel ismét s a khinai történetírók az érdekes leleteket gondosan tanulmányozzák.

DANIELIK JÁNOS.

1817—1888.

A szellem munkásai között nem ritkaság az olyan, a kinek az a szomorú sors jutott, hogy kétszer kelljen meghalnia. A lélek, mely évekig, évtizedekig a másokénál fényesebben ragyogott, lassankint elborul, míg teljes homályba merül s emlékével sem bír többé régi fényének, s az öntudatlanságnak ez az állapota eltart néha hosszú évekig, míg a lelki halált utóleri végre a fizikai. Csak azok között az irodalmi férfiak között, a kiket még mi is ismerhetünk, hányan voltak ilyenek! Vörösmarty, Bajza, Vachott Sándor, Kemény Zsigmond, mondhatni, valamennyien egy emberöltő gyermekei, a kiknek idegrendszerre mind előbb romlott meg, mintsem hogy életük fonala megszakadt.

Nem fejtegetjük most e szomorú tunemény okait, azok úgy is tisztában állanak. Egy újabb gyászcsészt juttatta csak az emlékezetünkbe, Danielik János püspöknek halála, ki szintúgy, mint a nevezettek, több éve volt már előhalott, mielőtt a halál ez év január hó 13-án testi életet is kioltá.

Danielik János nagyra törő szellemű ember v. lt. tele nagy vágyakkal s azokhoz mért erővel, tehetséggel és akarat-tal. Rajta kívül eső körülményen mult csak, hogy el nem jutott a legmagasabb polczra, mely az általa választott pályán magyar ember által elérhető. De ha nem jutott is el, nagy képességeivel s nem közönséges tulajdonaival mégis oly magasra emelkedett, s közelmult úgy politikai, mint egyházi, úgy tudományos, mint irodalmi közéletünkben oly szerepet játszott, mely őt a jelentékenyebb egyéniségek sorába emelte s nevét mind eme mozgalmakban szerzett érdemeinél fogva a megemlékezésre méltóvá tette.

Danielik János címzetes püspök 1818. május 20-án Gömörmegyében, Murányban született, hol atyja, Ignác évtizedeken át mint megyei csendbiztos működött, de a tudományok iránt is melegen érdeklődő, fiát tehetségéhez képest a leggondosabb nevelésben részesítette. Roznyón kezdte meg vele a gymnáziumot s aztán Pestre adta, s a szorgalmas és tehetséges ifjú mind a két helyen kitűnt tanulótársai között. Ez utóbbi helyen vétette föl magát a növendékpapok közé s itt csakhamar oly népszerűsége tett szert, hogy társai az önképző magyar iskola elnökévé őt választották. Már ekkor több értekezést írt, melyek megjelentek a növendékpapság irodalmi évkönyveiben.

Alig volt még tizenkilencz éves, midőn már 1836-ban elnyerte a szépművészetek és bölcsészet tudora címét s huszonkét éves korában a roznyói gymnáziumban mint a bölcsészet és magyar irodalom tanára nyert alkalmazást. Pappá 1842-ben szentelte föl Ocskay Antal kassai püspök. Még azon évben átlépett a bölcsészeti karból a hittudományiba s néhány éven át a héber nyelvnek s a bibliai tudományoknak volt tanára.

Az 1848 iki mozgalmas év kora tavaszán odahagyva csendes tanári székét, a fővárosba jött s az akkor Somogyi Károly szerkesztése alatt megjelenő „Religio és Nevelés” című lapnak lett munkatársa. Mint olyan ember jött le Pestre, írja egy jellemzője, a kinek addig csak az asketizmusról volt fogalma s ki fanatikusán gyűlölt mindent, a mi forradalmi volt s a mi a katolicizmussal ellenkezett. E miatt nem is egyezett a kevésbé túlzó szerkesztővel, kinek kezéből 1850-ben a lapot átvevén, azt oly szellemben

vezette, mely őt az abszolút kormány szemében fölötte kedves emberré tette. Ennek köszönhető kivált magas összeköttetéseit, melyek saját czéljaikra sokat vártak tőle, szárnyaikra vették s az aránylag még fiatal papot már 1849 október 1-én az egri káptalanhoz kanonoknak kineveztek.

Ez időben ismerkedett meg báró Kemény Zsigmonddal, kinek a „Forradalom után” című röpirata sokban megegyezett az ő felfogásával. Benső viszony fejlődött a kiváló szellemű két férfi között, mely Danieliknek teljes átalakulására vezetett. Kemény nem csak arról győzte meg Danieliket, hogy Magyarország alkotmányos jogainak elévülnök nem lehet, hanem arról is, hogy a katolicizmusnak Magyarországon egészen más hivatása van, mint a „tevelgők” gyűlölete, esetleg megterítése. S minél inkább megismerkedett Danielik barátjainak környezetével, Deákkal, Eötvössel, Szalayval, Csengerivel, annál melegebb híve lön a magyar alkotmánynak is, különösen a midőn be kellett látnia, hogy azok, a kik ennek végképi eltörlését

büti gyanakeltés nélkül alig is lehetvén az időben a magyar hazafiaknak nyilvánosan találkozhadni, Danielik ügyesen hozta őket össze e társulat választmányi ülésein, melyeken talán azóta sem jött össze annyi fényes nevű ember, mint ez időben, a mikor e ma is virágzó társaság a nemzeti ügynek a legválságosabb viszonyok közt tett eléggé alig méltányolható szolgálatot. Ekkor indította meg Danielik e társulat kiadásában a „Magyar encyclopaediát”, e nagy vállalatot.

A mi Danieliknek további irodalmi tevékenységét illeti, föl kell említenünk az egyházi javak tulajdonságairól 1857-ben írt értekezését, mely annak idejében széles körökben feltűnt s a hetvenes években írott nagyobb tanulmányát a középkori Rómáról, mely műve a „Budapesti Szemlé”-ben jelent meg. A mellett számos helyreigazító alapos közleménye jelent meg az „Augsburger Allgemeine Zeitung”-ban, melyek e lapnak Magyarország eláztatására szánt cikkei ellensúlyozása czéljából voltak írva s melyeket e lap — bár akkori irányával nem egyeztek — kitűnő szerkesztők kedveért örömmel közölt hasábjain.

Danielik a konkordátum idejében a katolikus klérusnak azon hazafias részéhez tartozott, mely e konkordátumnak, mint a magyar alkotmánynyal ellenkezőnek, Magyarországra kiterjesztését ellenezte s ennek ellenében emlékiratot is szerkesztett, melyet azonban IX. Pius pápa nem engedett meg maga elé terjesztetni. Mindazonáltal a pápa 1855-ben pápai kamarássá, a felség pedig sajtószentpéterei címzetes préposttá és prisztinai címzetes püspökké nevezte ki, míg irodalmi munkásságáért a magyar tud. akadémia második osztálya 1867-ban tagjává választotta.

Midőn a volt konzervatív párt előkelőségei a sikernek némi reményével vélték megkísérlelni a nemzet és uralkodó közti közeledést, Danieliknek annak előkészítésében nem csekély szerep jutott. Scitovszky János esztergomi érseknek és az ország primásának bizalmasabb emberei közé tartozván, sokat tett arra, hogy az udvarnál kegyben álló főpapot rábirja a nemzet kívánatainak alkalmas módon tolmácsolására illetékes helyen. Bartakovics egri érsek szintén gyakran élt tanácsával, mely az önkényuralom elleni eléggé ismert aversziójában csak megerősítette.

Az 1861-iki alkotmányos rövid korszak alatt Danielik a helytartó-tanácsban a választási ügyek referendáriusává

neveztetett ki s mindenki nagy jövőt jósolt neki. Sokan az ország primási székére destinálták. E kombináció nem teljesült. Danielikben nem csupán a politikus változott meg, hanem az — asketa is. Pazar módra élt, bőven költséget s a bonvivant élet, de még inkább jó szívű áldozatkészsége anyagi zavarokba dönté. Ezekből szabadulandó, belekeveredett a szerencsétlenül járt Langrand-Dumonceau-féle kath. belga bank üzleteibe. Zár alá vették jövedelmeit s el kelle hagynia Budapestet, talán épen akkor, mikor legközelebb hitte magát álmai megvalósulásához. Egerbe ment, hol mint kanonok utóbb címzetes püspökké neveztetett ki.

Mint ilyen többször vett részt a főrendi ház ülésein s itt még beszédet is tartott a főrendi ház reformálása alkalmával a címzetes püspöknek főrendi jogosultsága érdekében. De már nem a régi elmeállással többé. Már évekkel ezelőtt mutatkoztak rajta a szellemi gyengülés jelei, melyek utóbb olyan mérveket öltöttek, hogy fájdalmas volt körében időzni tisztviselőinek. Mult hó 23-án hunyt el.

Ehinger Ede fényképe után.

DANIELIK JÁNOS.

öltöztették, amaz institucziókat sem fogják érintetlen hagyni, melyek tisztán egyháziak ugyan, de az alkotmánynyal együtt fejlődtek ki, attól elválaszthatatlanok s abban bírnak alapjukat.

A tudós pap egyszer csak ott találta magát, hogy egyik legbuzgóbb frigyestársa a Deák környezetének s nyilvános működésében is részese. Több éven át jelentek meg tollából magvas közlemények a „Pesti Napló”-ban, részint politikaiak, melyek ép oly eles államférfiúi belátásról tanuskodtak, mint a mily bámulatos képzettséget es erős ítélő tehetséget árultak el azok a bírálatok, ismertetések, fejtegetések, melyek ugy tudományos, mint szépirodalmi, nem különben művészeti tárgyakról a lap tárczájában jelentek meg.

Danieliknek első önálló munkája különben 1852-ben látott napvilágot, midőn „Emlékkönyv” cím alatt kiadta összes értekezéseit, köztök a „Történet szelleme” címűt, melyet a hittudományi kar később jutalommal tüntetett ki. 1853-ban a Szent-István-társulat helyettes elnökévé és igazgatójává választotta s ez állásában fejté ki Danielik legbuzgóbb tevékenységét. Egye-

LEVÉL A TRÓNÖRÖKÖS REGGELIJÉRŐL.

«Ezt a keves apróságot pedig küldje el nevében a keresztleányának!» szolt a fenség, egy papírcsomagot nyujtva át.

«Melyiknek parancsolja fenséged, — mert én sokkal dicsekedhetem.»

«No hát annak a kis czédának, a ki adventtől böjtig a jégen lakik.»

«A ki tizenkét fej kendert font fel a farangban?»

«Igen; és öt pár cipőt szaggatott el ugyanezen idő alatt.»

«És a ki olyan szép kenyereket süt?»

«Igen; a ki úgy kerüli a zongora-iskolát.»

«És a kinek az a szép fekete kabátja van?»

«Igen; de a melyet csak akkor ölt fel, ha nagy szél fú, hogy a piros atlasz-béllés néha fellebbenjen . . . Gondolom Ilonka a neve.»

«Alázatos kis szolgálója Fenségednek, nekem pedig évről-évre nagyobb aggodalmam, mert semmi háziszserrel nem lehet engedelmségre bírni a nagy bodri haját.»

«Mondja meg neki, hogy az engedelmség a leányi hajnak legfőbb ékessége . . .»

Tehát legfelsőbb parancsra küldöm neked ezeket a czukrocscákát.

Mivel pedig olyan kíváncsi vagy, hogy azt is szeretnéd tudni, mit beszelt velem ő fensége, tehát olvasd át a fentebbieket. Ebből láthatod, hogy a te koresolyád és tánczos mivoltod rossz híre, minden ellenkező információim mellett is, — felszállt egész a királyi udvarig, és ott úgy beszélnek róla, mint a hadikészülődésekről.

Hiába rázod a borzast; mert ő fensége szórul-szóra ezeket mondotta volna, ha egyáltalában lett volna tudomása akármiféle kis Ilonkáról, és azoknak piros béllésű kabátkaikról, melyeknek csak az az egy hibájuk, hogy nem lehet kifordítva viselni. No, de ez nem a kabát hibája, hanem a divaté.

De hát nem kell mindjárt megijedni; egy szó sem volt rólad. Ezeket a czukrocscákát is nem ő fensége küldi, hanem csak a keresztapád. Ő is csak úgy csente. Mert ez is az udvari etikettehez tartozik, hogy mikor a Pommery-t kezdik töltögetni, hát akkor kiki tartozik megemlékezni a keresztleányairól. Én megvallom, eleinte szemérmesen yetegettem az ujjaimon: csenjek, ne csenjek? De mikor tapasztaltam, hogy olyan nyugodt, komoly alakok, mint Hadzsics Antal, s érdemekben megőszült férfiak, mint Szilágyi Sándor és Szabó Károly párosával szakítják az ezüst rostély virágát, sőt, ahol ni! már a mellettem ülő lelki atya palásttal fedett kezei sem tiszták a ragadománytól, — egy gondolat arra a csüfolódó kis szájra, melyet Ilonkának neveznek . . . és elkövettem a bűnt a kapcsolatosan csatolt csifraruhás nyálánkságok alakjában.

Ilonka! Mikor te ezeket megkapod, ide is látom, hogyan húzod össze azokat a gyilkos szemidet, hogy adjak számot róla, hol jártam, miben jártam, a mult vasárnap.

Hát ott jártam, a hol a madár sem jár.

Legalább az ilyen szegény csicsergő madarak, a kiket a természethistoria *eneklőknek* is nevez, bizonyosan nem jártak még ott, ha csak úgy nem tévedtek oda.

A királyfival voltunk ebéden. Igaz, hogy nem a maga házában, de lettünk volna bár a bükkös erdőszelben, ott is a királyfi házában és a királyfi vendégei lettünk volna.

Az ujságok sokat irnak ma-napság a trónörökösökről, kiknek különböző országokban különböző nevük van. Az angol walesi herczegnek, a francia dauphinnek, a spanyol infansnak nevezi. De kicsodák ezek a címek a mienkéhez képest. *Királyfi!* A mi királyunk fia! A trónörökös csak a trónt örökl. De a királyfi nem csak örököse, hanem fia is a mi királyunknak.

Gondolj csak vissza arra az ezer esztendőre, melyet ez a mi szegény kis országunk átélt. Egykét király, — kikre szeretetből minden szépet ráhagyott a hálás hagyomány — álrubában járja be országát, titkon, s lesz hősevő édes kalandnak, vagy eszközevé rövid igazságnak; de királyfi nyo-

Micsoda napfeny fogja beragyogni azt az országot, a melyre ilyen hajnal lövelli bitorát!

Élebb csak a magas havas ormokat aranyozza meg. Azután a sziklák földének fenyében. Majd a fenyvesek, a bükkök, a cser-erdők köszöntik harmatozva érkezését. De, ha egyszer a bokrok, a völgyek, a patakok fölmelegszenek ettől a sugártól: az lesz az élet, az lesz az enek, az lesz a tavasz!

Most egy ilyen csalitba lép. Csilit, melyben királyfi nem járt még soha. Nem, még nagy úr sem; és ha járt, többnyire csak üzötten, vagy tapodni járt. Ez a csalit egy csoport magyar író, annak sem mind a nevesebbje. A lant teljesen hiányzik, egyedül Bartalus jelent meg egy kobozzal; a többiek Clio cselédei. Egészen fekete sereg, minden színes tollazat nélkül. Az irodalom földmívelői, kik közt az arisztokráciát a festők képezik. Ej! ki szégyelné itt a maga mesterségét, midőn a királyfi munkatársának nevezi, s a népet szerény rajzolójának ép oly kegygyel nyujtja kezét, mint fogja nyujtani valamikor, diadalmas ütközet után, bármelyik becsületes bajnokának.

Azután koresolyázzon végig megint az a te kis szeleverdi fejed azon az ezer esztendő jégen, a mit magyar történetnek neveznek és keressen nekem egy királyfit, a ki magyarul beszél! V-ik István kis fián innen csak igen kevesnek ajkain foly az a méz, a mit magyar szónak hívunk. Annyi század óta, arról az Olympusról, a mit magyar trónnak neveznek, most először hull alá ez a permeteg, halkán, de tisztán, gyorsan, de szabatosan és zengve permetez, mint a májusi eső, melynek minden esepjét aliszsza az a föld, a mit szívnek mondanak.

Állj a tükör elé, Ilonkám. — vagy ne, ne, azt még sem tanácsom; állj meg a kis asztalod mellett es szavald el szépen a mit szoktál:

Jertek elő, jertek, jertek,
Négy apátlan árva gyermek,
Hadd szegnek most a kegyérből . . .

Szavald el ezt, de ne azzal a nagy élénkséggel, a mireanevelő-intézetben szoktattak, hanem nyugodt halk lejtéssel, a minővel a szalonokban szoktak szólni: akkor meghallod a királyfi szavát.

Azután vedd elő a *«Segítség»*-album diszkiadását, ott találd megszólalásig hü arczképet, képzeld ezt az arczképet egy, a középnél valamivel magasabb, karcú, vállas, szép kék szemű fiatal férfivá elevedni, a mint huszátábornoki egyenruhában Bombelles gróf és Giesel báró kíséretében belép; lelkes, magyarosan hangos éljenzéssel fogadtatva, Haynald bibornokkal, s a közelebb álló már ismert férfiakkal kezét fog, azután Jókai áltai bemutatattja magának az egész barna koszorut, egy kézzsoritással a hódolatot szeretetté varázsolja, — olyan nagy, és mégis úgy befér a szívbe, mintha mindig ott lakott volna, — és előtted áll a királyfi!

Azután képzeld ezt az alakot, kezében egy pohár pommery-vel az asztalnál felemelkedni, a mint egy jó magyar áldomással üdvözölven munkatársait, felköszönti a legelső magyar embert, a magyar nép atyját, a ki neki is atyja és királya: s előtted áll a XIX. századbeli királyfi, a ki a munka érczessége és a tudomány olaj-lombját is felveszi klenodiumai közé. De ezt a gondolatot sokkal szebben fejezte ki Haynald bibornok, kinek áldomását alább megolvashatod.* Meg is

* A bibornok áldomásának alapszövege ez volt: *Ismerd meg magadat.* Alkalmilag megemléjtük Kocsi Sebestyén Gábornak, a tudós latinistának azt a chrogostichonját, melyet ő fensége születésekor készített. Ő ezen egy sorból: *Incipe parve puer risu cognoscere matrem* (kezdj ismerni kicsiny gyermek mosolyoddal anyádat) mintegy kétázásra mező anagrammát alkotott.

BÁL A KIRÁLYI VÁRPALOTÁBAN.

mára sehol sem vezet sem monda, sem történet, vagy ha ilyenre bukkanunk, az bujdosó nyoma.

Első eset az, hogy a magyar király fia, atyja akaratóból és maga szívéből vezérelve, bejárja a maga szép országát, még pedig nem is egyszer, — hogy aztán elvesse a gondját, hanem újra meg újra útra kél és megy látni, hallani. Alkalmazza magán az ő törvényt: *ismerd meg magadat*; s hogy ezt valósítsa, ismerni akarja azt, a mi vele egy: az országot, a nemzetet.

Ma vadászaton, holnap katonai szemlén; ma kiállításán, holnap művészi értekezleten; ma gazdasági gyűlésen, holnap az akadémiában; ma lövészeten, holnap leégett városok falú építésénél . . . sehol sem csupán trónörökös, hanem királyfi mindenütt!

HUMPLER RAJZA RUDOLF TRÓNORÓKOS EGYIK CZIKKÉHEZ.

kell olvasnod, és végső szavait ismételned; különben a czukrokat visszaveszem tőled.

Azután kezdted ezt az alakot, a mint a lakoma végével *cercle*-t tart; és előtted áll a magyar királyi. Az a királyi, a kiról ti meséltek oda-lenn, a ki megjelen itt is, ott is ismeretlenül, — kikerdesi a szegény ember baját, megvizsgálja, s csak mikor távozott, tudják meg, hogy ki volt. Magyar királyi volt. Itám legalább ezt a hatást tette, midőn tapasztaltam, hogy az ő *cercle*-je valóban több mint puanta etiquette. Az ebéd előtti bemutatást senkire sem kellett ismételnem. Ő fensége mindenki elé úgy lépett, mint ismerőshöz, s teljes tájékozottsággal szólt mindenkivel a fölvetett tárgyról. Ha kíváncsi vagy rá, közzök egy részletet ő fensége társalgásából.

„Budapesten lakik ön?”

„Nem, fenség, a Kunszágban, a szabadsági vonalon.”

„A szabadsági vonalon, tehát távol Godollótól?”

„Igen fenség.”

„Mit ír ön vállalatunkba?”

„A magyar népszokásokról és a Jász-kun-ságról.”

„Várossa lakosai tisztán magyarok?”

„Igen, fenség, kunok.”

„És a kunoknak nem volt ősi saját nyelvek?”

„En úgy tartom, nem volt; noha a szakemberek nagy többsége az ellenkezőt vitatja.”

„De nem eltérés mégis lehet?”

„Csupán tájszólásai, a minő sok van az országban.”

„Igen, mint az erdélyi, melyet Gorgeny körül hallottam. Azt én szépnek tartom.”

„Szébb, mint a miénk, fenség. A kis-kunok erősen használják az ő hangot.”

„Szorgalmasok és munkások?”

„Igen, fenség; kitaró, munkás és erős, főként a fiatalabbja. Az idősebbje már könnyit magán.”

„Az természetes és helyes is.”

Azután Hadzsis Antalhoz fordult, kivel — és pedig a nélkül, hogy újra bemutatattatna volna, — a szeb irdalmi viszonyokról beszélt.

Igy sorban mindenkivel, senkit sem mellőzve, és mindenkinek szívében örökre ott hagyván fenséges magát, a magyar királyfi.

A *cercle* vegeztevel a társaság kiválóbb tagjai, és a néhány pillanatra visszamaradtak eljenzesei kíséretében eltávozott. Ez az eljenzés pedig nem holmi háromszoros *hoch* volt, hanem olyan magyaros nyilatkozata a leikesülésnek, a minő a májusi esőt szokta követni a szivárványos fellegből. Fény nevére, áldás életére! Ismételd te is!

De látom, neked még mindez nem elég. Fehér közt köve és csipőre tett kézzel azt kérded: Hát az ebéd mi volt? Feleletül itt küldöm ezt a kis arany szegélyzetű és monogrammu menü-t; egyúttal ismervén a te nevelő-beli francziaágo-dat, le is fordítom, nehogy azt gondold, hogy a királyok asztalán egyéb sincs marczipánnal. Az első fogás, igaz, hogy osztriga volt, de a magyar ember ennek is neki batorodik, főként, ha Török Kálmán neki biztatja. El ne áruld senkinek, hogy osztrigát evett, mert képviselősegebe kerülhet neki. A második fogás egészen neked való finom pogácsa-pastetom volt. A harmadik lazac-óriás; a negyedik vasspercsénye, az ötödik fészán és kappan sult; a hatodik ismet neked való, — édes anyádnak a szíve fájdulna rá: görög-dinnye-szeletek, kajszí- és ősi-baracsok. Ez utóbbiak egyikét neked szántam, de Mikszáth Kálmán barbár kése ketté hasította, hogy a piros magvából forma szerint csapegett a ver. Akkor vettem észre, hogy dinnye és baracsok — fagyilát volt. Ne sirasd, úgy sem lehetett volna szebre dugni. Azután azok a bizonyos czukorkák, azután gyü-

mölcsök, sajt, kávé, char-treuse és cognac. A borokat nem fordítom le, mert azok úgy sem érdekelnek teged, de meg édes apádat sem akarom bosszantani. — Nem neki való dolog az.

Vegre szeretnéd tudni, kik voltak a hivatalosak? Azt sem sajnálom tőled, sőt neveiket versbe foglalnom, hogy könnyebben megta-nuld. Majd kikerdesem tőled, ha ellátogatas hoz-zánk.

Fejedelem kettő települt a király fia mellé: Jókai és Hunyady. Ez jobbján, balfelel itt az Bécs doli magzati ott: a domboru bomloku Weilen, Bombolla s Gionel, daltis követői uroknak.

A magyarok rendön Fraknót, Herzevicszt lád, Harkányt, Hoppalót, Hunfalut, a vále Lukácsot, Tornayt, és Keletit, Szalayt, Molnárt Salamonnal, Bartalus, és Pauler, Török Kálmán, ifjú Wabert, Erdély marja Hebl, Békés tudóma Zelnacsyt, Hadzsis a szeb komorós, Mikszáth, a palota szemelőnye, Hontay, Szabó József, föld és ég maggyzóbbi, Müll nyomonója Szabó Károly, a múlt óra Szilágyi, Roskovics és Hauser, Vághot, Feasty, Muróli, Benczur képekot ir. Negyvenre teszik ki a számat Récsy, Pichy, Király, Nagy Miklós, Halmay Sándor.

A KIRÁLYI UDVAR BUDAPESTEN.

A királyi családnak Budapestre érkezése a magyar főváros életét egészen felvillanyosította, s ilyenkor látszik meg igazán az a nagy fölelénkítő erő, melyet a fejedelmi udvarok gyakorolnak egy városra, a hol hosszabb ideig tartózkodnak, hát meg a hol állandóan székelnék. Az élet minden rekege megerzi az udvar jelenlétét, s főképp ezébetőre vált most, mikor a királyi udvar egész fényében jelent meg, egymást érték az ünnepélyek, s az arisztokrata körök és főúri családok termet is fölnyitak, hogy vendégül fogadhassák a trónörökös-párt, mely engedte igénybe vétetni magát minden nap, s itt időzések alatt alig pihentek.

Az udvar nagy kísérettel érkezett meg, s ő felségek környezetéhez tartozott több hercegi vendég is. Lipót Salvator főherceg, Thurn-Taxis herceg. A trónörökös-pár udvari személyzete is számos. A budai királyi lakról újra bebizonnyult, hogy nagyon sajk ily fényes udvar számára, mely Európa egyik leggazdagabb udvara. A királyi pár, Mária Valéria főhercegnő udvari személyzetét is alig lehet elhelyezni, s a trónörökös-párnak csak ideiglenesen tudnak szállást berendezni. Az udvari személyzet nagy része így is a mellék-épületekben van elhelyezve a palota körül és lent a kert alatti új házakban. Ez volt oka, hogy a trónörökös nem a királyi lakban rendezte a lakomát irdalmi vállalata dolgozóitársainak, hanem egy vendéglőben.

A királyi pár, mióta megerkezett, alig hagyta el a palotát. A király egyszer Godollóra ment vadászatra, esütörtökön pedig általános kihallgatást adott. A királyné a várkertben szokott napközben sétát tenni. Mária Valéria főhercegnő egyik délután a városligetbe tett kirándulást, a hol a korcsolyacsarnokot szemlélte meg. De azért a királyi palotában is pezsgő élet van. Az udvari bált követte Mária Valéria főhercegnő bálja, azután az udvari ebéd. Minisztereket, egyes méltóságokat minden nap fogad ő felsége, ki a nap legnagyobb részében állami ügyekkel van elfoglalva.

A trónörökös-pár öt napot töltött Budapesten, minden este részt vettek egy-egy fényes bálban, s úgy mutatták, hogy jól érzik magokat. Voltak nyilvános bálon az operaszínházban, hol az erdélyi közművelődési egyesület javára rendeztek nagy estélyt, melyen hogy a trónörökös-pár is megjelent, bizonyára erkölcsi súlylyal bír az egy-let mellett, melynek törekvéseit ezélatosságból némelyek annyira felremagyarasták. Voltak főúri család estélyei, gr. Caekonia Jánosnénál: megjelentek a nemzeti kaszinó lánban, honnan csak reggeli 8 órakor távoztak. Látogatással tün-tettek ki gr. Károlyi István házát, viszonzva gr. Károlyi vendégmegerző figyelmét, melyet a trónörökös iránt nagy-károlyi időzések alatt tanusított.

Egyik emlékezetes mozzanat a trónörökös budapesti időzésekéből az „Osztrák-Magyar Monarchia irásában és képen” szerkesztőnével tartott tanácskozása, az írók és művészek közt töltött órái, melyek a tudományok és művészetek iránti meleg vonzalmáról és emelkedett gondolkozásáról

tanuskodnak. Egyszerű írók és művészek eddig csak kivételesen, különös kegy által közelkedhettek a trónhoz. Rudolf trónörökös órákat töltött köztük.

Ő felségek, a trónörökös-pár s hó 15-iken reggel utazott vissza Bécsbe. A királyi udvar hat hetet tölt Budapesten.

Az Osztrák-Magyar Monarchia irásában és képen című munka szerkesztő- és felügyelő-bizottsága febr. 11-iken délelőtt 10 órakor tartott ülést Rudolf trónörökös elnöklése alatt a budai várpalotában a trónörökös lakosztályának nagy termében. Jelen voltak az ülésen: Hunyady Lajos bibornok-érsek, Jókai Mór, Weilen József, a német kiadás szerkesztője, Hunfalvy János, Wekerle Sándor, Harkányi Frigyes, Hoppal Sándor, Pichy Imre, Benczur Gyula, Keleti Gusztáv, Szalay Imre, Huter Gyula, Nagy Miklós.

Rudolf trónörökös meggyitván az ülést, Jókai Mór előterjesztette a szerkesztőség jelentését az addigi munkálatakról. A jelentés a következőket tartalmazta:

Rudolf trónörökös főhercege Ő cs. és kir. Fenségenek az a szép és nagy gondolata, hogy az Osztrák-Magyar monarchia országainak és népeinek ismeretű leírás végett egy olyan irdalmi vállalat létesíttessék, mely magyar és német nyelven, de azonos tartalommal kiadva, ház tukre legyen a monarchia jelenkorának, s egy-szer-mind a lehető legészébb körökig elterjedhető népköztudó vállalat, részben mária testet öltött, részben pedig a fokozatos megvalósulás birtok útján van. A nagy mű kiadása, 1885. év decz. 1-én indult meg a *Bereczki kötet* I. füzetével, s a kötettel egyidejűleg Bécs és Alap-Ausztria kötetének és Magyarország I. kötetének füzetei váltakozva jelentek meg. Rudolf trónörökös tollából mind a három kötetben jelentek meg dolgozatok.

A *Bereczki kötet* tartalmának részint előállításánál, részint sajtó alá rendezésénél magyar részről közreműködtek: Jókai Mór mint a magyar kiadás szerkesztője, dr. Hunyady Lajos bibornok-érsek, Hunfalvy János, Hunfalvy Pál, Szabó József, Hampel József, Heller Ágost, Kanitz Ágost, Puzoskóczy József, Kiss Aron, Acsmély Ignác, Török Kálmán, Király Pál mint rendez munkatárs, Nagy Miklós mint a magyar kiadás második szerkesztője.

A *Bécs és Alap-Ausztria* című kötetből eddig 30 füzet jelent meg. E Bécsben, német nyelven szerkesztett kötet magyarra tételenél közreműködtek: Jókai Mór mint a magyar kiadás szerkesztője: Acsmély Ignác, Heltai Ferencz, Kaas Ivor báró, Lehr Albert, Pustiner Gyula, Puzoskóczy József, Rikosi Jenő, Simonyi Jenő, Török Kálmán, Volf György egyes czikkok fordításával és átdolgozásával; továbbá Bartalus István, Gyertyánffy István, Freckány János, Hampel József, Heinrich Gusztáv, Hunyady János, Kanitz Gyula, Puzoskóczy József, Váczy János sajkjokba vágó czikkok fordításainak átvizsgálásával; Király Pál és Nagy Miklós.

Magyarország leírásának I. kötetéből eddig 14 füzet jelent meg, de az e kötetre számt czikkok mind kézen vannak s egy-két hónap múlva sajtó alá adhatók az első kötet hatra levő füzetei is és a kibzabott időben megjelenhetnek. E kötetnek tartalma a következő: 1. *Bereczki, Rudolf trónörökös főhercege Ő cs. és kir. fenségétől*; 2. *Földrajzi áttekintés Hunyady Jánostól*; 3. *Magyarország története rövid, tömör előadásban Puzoskóczy József, Szabó Károly, Csiki Dezso, Pauler Gyula és Jókai Mór tollából*. (A történeti képek megválasztásában közreműködtek: a czikkok szerzésén kívül Csontos Ján, Csizsar Béla, Fejérfalvy László, Hampel József, Lanfrancini Enos, Marczali Henrik, Puzoskóczy Kálmán, Puzoskóczy Károly, Szalay Imre, id. Szilágyi József, Thallóczy Lajos, Thaly Kálmán, Török Károly, főleg pedig Szilágyi Sándor.) 4-ik szakasz a magyar nép általános jellemzése Jókai Móról, kit e czikkorozat önné-állításában meg Imre Sándor, Halmay Sándor és Bartalus István támogattak. 5-ik szakasz a *Kunország*, melynek szerzője Tornay Béla, Molnár István, Török Kálmán, Békó Albert, Keleti Károly, Lukács Béla. Magyarország leírásának első köteténél Jókai Mór mellett a következők vettek részt a szerkesztés munkáján: Nagy Miklós mint második szerkesztő, Király Pál mint állandó munkatárs; továbbá sajkjokba vágó czikkok átvizsgálásával: Ballagi Mór, Fraknó Vilmos, Salamon Ferencz, Szilágyi Aron, Szilágyi Sándor, Török Károly, Váczy János; viszont a czikkírók esztétik-estire szinten részt vettek más czikkok átvizsgálásában. Ugyanezek e kötethez rajzokat adtak: Klóvild főhercegnő Ő cs. és kir. Fensége, Agatha Imre, Barabás Miklós, Benczur Béla, Benczur Gyula, Dörre Tivadar, Feasty Árpád, Greguss Imre, Greguss János, Haly Gyula, Heltai Károly, Kimmach László, Keleti Gusztáv, Liezen-Mayer Sándor, Lipóti Antal, Molnár Gyula, László báró, Mezős Gyula, Nagy László, Puzoskóczy István, Roskovics Ignác, Tornay Gyula, Vastagh György, Vágyi Pál, Wagner Sándor és Zsáky Mihály. Ugy a szerkesztőség,

mint művészeinket az illusztrálás munkájában a művészi bizottság támogatta, melyben burgó elnökei. Keleti Gusztáv és Benicz Gyula hívták a közelebb elhunyt Mészoly Géza, továbbá Póchy Imre, Pulasky Károly, Szalay Imre, Szilágyi Sándor a mint jegyző Semereczky Miklós működtek közre, a mely újabb a következő tagokkal egészítették ki: Fejty Árpád, Huskó Ignác és Fajó Pál. A fennsorolt képeket az e végre felállított műintézetben Morvay Gusztáv tanár vezetés alatt magyar művészek készítették. — Magyarország leírásának második kötetéhez már szintén készen van nemcsak a munkaterv, hanem a cikkek jelentékeny része is.

A jelentés után, mely helyesüléget vettett tudomásul, bemutatott Magyarország I. kötetének még hátralévő három füzetét, melyek egy pár kép híjjal már teljesen készek. Ezek közül az utolsó füzet, mely színes képmelléklettel jelen meg, július 1-én adatik ki, a ez évben még három füzet fog megjelenni Magyarország leírásának 2-ik kötetéből. E második kötet tervrajzát a szerkesztőség részéről Nagy Miklós terjesztette elő és az végleg megállapított. E kötethez egészben vagy részben már átadták dolgozataikat: József főherceg, Koburg Fülöp herceg, Jókai Mór, Hunfalvy János, Pulasky Ferenc, Bakaay Sándor, Hadraics Antal, Hottay Pál, Zselinsky Mihály, Márki Sándor, Szentkláray Jenő, Miksa Kálmán, Dékány Mihály, Városov Gyula, K. Nagy Sándor, Törökgyi Titusz. Újabban megbízattak egyes cikkek megírásával: Ballagi Aladár, Gérecsy Kálmán, György Aladár, Haras Bándor. A második kötetről szóló jelentés tárgyalásánál Rudolf trónörökös kijelentette, hogy Gödöllőről szóló cikkét néhány hét alatt átközi a szerkesztőségnek. Ezután Weilen udvari tanácsos tett jelentést az újabb elkészült osztrák füzetekről a előterjesztette a füzetek megjelenésének sorrendjét, a mint azt az osztrák és magyar szerkesztőség közösen megállapították. Póchy, a magyar államnyomda igazgatója, bemutatta a Hvezető kötet magyar kiadását kétféle kötésben a átnyújtotta a trónörökösnek az 6 könyvtára számára készített, japán papírra nyomott, rendkívül díszes kiadott példányt. A trónörökös elismeréssel fejezte ki a mű kiállítását. Végül Keleti Gusztáv mutatta be a magyar részbe újabb elkészült rajzokat és metszeteket. Rudolf trónörökös az alkalommal elismeréssel a megelégedéssel nyilatkozott a mindinkább tökéletesbedő magyar illusztrációk és metszetek fölött, különös dicsőréssel említve fel Mészoly Géza alföldi rajzait, mely az elhunyt művészek utolsó műve, továbbá Vago Pál alföldi táj- és genre-rajzait, Fejty Árpád, Huskó Ignác, Greguss János alföldi rajzait, Hauscher Lajosnak Temesvárról, Körve Tivadarnak a dunai hajókról, Mannheimernak a délmagyarországi németekről és Siermaynak a magyarországi szerbekről készített történeti és genre-rajzait stb. Különös érdeklődést keltettek Klotild főhercegnőnek az alsóvárosi park egyes részeiről készített szép rajzai, melyek közül kettő már metere is van. Végül az első magyar kötetbe adandó színes rajz próbamintái mutatattak be, melyek Fejty Árpád rajzai után baranyamegyei magyar népművelés tüntetnek fel. Rudolf trónörökös az ülést néhány szóval bezárván, még rövid ideig cserélt tartott és a jelenlévőkkel egyenként néhány szíves szó váltott.

A trónörökös Jókaival és Weilennel a gyűlés előtt is hosszabb ideig tanácskozott.

A bizottság tagjai közül: Pulasky Ferenc, Berzevics Albert, Miskovics József és Szilágyi Sándor akadályozva voltak a megjelenésben és Jókai által kimentették magukat.

Az erdélyi közművelődési egyesület javára rendezett operaszínházi bálon jelent meg először a trónörökös-pár, e hó 10-ikén, mindjárt megkezdésük napjának estéjén. A bált a főúri körök rendezték, az operaszínháznak biztosítván egy előadás jövedelmét. Az arisztokrata családok csaknem kivétel nélkül megjelentek a közönség is oly nagy volt, hogy mozogni alig lehetett. A jótékony ezétra tehát jelentékeny összeg marad, valamint annak a ténynek emléke, hogy a közművelődési egyesület céljai a legfelsőbb helyen is rokonszemes fogadtatásra találtak, a mi iránt egyébiránt kétség nem lehetett, mióta a király — kolozsvári időzése alatt — az egyesület küldöttségét fogadta és törekvéséhez sikert kívánt. A bál háziasszonya gr. Károlyi Istvánné, szül. Csekonic Margit grófnő volt. Az estélyen megjelent Klotild főhercegnő két leányával, a Koburg hercegi pár, a ministerek, gr. Andrássy Gyula és általában a közélet számos kitünősége. A táncsteremre alakított nézőtér izléssel volt ékítve, a színpadon állítottak díszes emelvényt a trónörökös-párnak. Rudolf trónörökös nejevel kevéssel 10 óra után jelent meg, a közönség riadó éljenessé közt. Először a kisebb udvari páholyban foglaltak helyet, honnan a bál festői képét végig névte, nemcsakára lementek a terembe, a színpadon levő emelvényen foglaltak helyet, társalogni, a többeket megszólítással tüntetve ki. A táncot érdeklődve szemléltek, a éjjelkor távoztak el a bálból. — Másnap a trónörökös-pár öz. gr. Csekonica Jánosné (gr. Károlyi István anyós) estélyen vett részt, a hajnalig maradt ott. Mária Valéria főhercegnő, Klotild főhercegnő leányával

a Koburg hercegi pár szintén részt vettek az estélyen.

Bál az udvarnál. Az e hó 12-ikén tartott udvari estély (hivatalosan bál az udvarnál) és nem udvari bál, melyen minden rendlovag és tiszt megjelent, hanem olyan bál, melyen csak meghívott vendégek vehettek részt) a legfényesebben fűződött az udvari ünnepélyekhez, melyeket Budapesten az utóbbi években tartottak, sőt a meghívottak számát tekintve, fényesebb volt minden elődjénél. Különösen az arisztokráciai körökből jelentek meg szokatlan nagy számban, ragyogó, csillogó toillettkben.

Már fél 7 órakor megkezdődött a vendégek felvonulása, melynek a lánchídtól az egész Albrecht-úton végig, fel a várig, nagyüzemű közönség volt szemlélője. A déli növényekkel gazdagon díszített nagy lépcsőn magyar testőrök állottak, kik mögött válogatott néző közönség foglalt helyet. A lépcsőfőn udvari főúriok fogadták a vendégeket. A nagy előteremben udvari méltóságok és hivatalnokok, valamint több palézsás úr tartózkodott. A különböző termek minden ajtóinál testőrök álltak kettősével. Az urak kivétel nélkül gazdagon magyar díszben vagy egyszerűbben előbb a nagy, de ily ünnepélyek számára sohog sem eléggé tágas felső márványteremben, előteremben gyűltek össze, a nőknek engedve az előlépést, kiket a palézsás urak a királyi lakosztályokhoz legközelebb fekvő nagy terem felső sarkába vezettek. A bálterem valódi fénytengerben úszott; mint eddig mindig, most is csupán gyertyák égtek — és gazdagon és izléssel volt délszaki növényekkel díszítve. Mint palézsás urak működtek: Szapary László gróf, Révay Simon báró, Széchenyi Lajos gróf, Vay Péter gróf és Szapary Tibor gróf.

Nyolcz óra tájban mind nagyobb lett a járó-kelők hullámzása és rövid idő alatt nemcsak a táncsterem, hanem annak melléktermei is megteltek. Csupán a bejövő buffet és a nők számára fenntartott theásterem maradtak üresen. Kilencz óráig mindig új és új vendégek érkeztek és mind több, az arisztokráciához tartozó család gyűlt össze a két zenekar számára készített emelvény közelében.

A ministerek, a papok kiváló tagjai, képviselők, katonák több faggeitonsági párti is), főrendek katonai méltóságok, a miniszterumok főbb hivatalnokai, a főváros polgármesterei stb. alkották a bál közönségét.

Kilencz óra előtt a királynénak bemutatandó hölgyek a táncsteremből szomszédos második belső terembe vezettek, a hol Erzsébet királyasszony, a ki a királyival, a trónörökös-párral és az egész udvarral kilencz órakor jelent itt meg, előbb is rövid cserélt tartott.

Kilencz óra után Széchenyi Gyula gróf főajtónálló megadta a jelt, hogy az udvar közeledik. Rövid vártatva megjelentek: a király a királyasszonnyal, a trónörökös a trónörökösével, Lipót Salvator főherceg Mária Valéria főhercegnővel, Ferenc Salvator főherceg Klotild főhercegnővel, Koburg Fülöp herceg Mária Dorottya főhercegnővel, Thurn-Taxis herceg Koburg Lujza hercegnővel és Auersperg Aglaja hercegnő.

A királyi pár az egész tornen végig a terem másik végére ment, hol az egyik sarokban gazdagon díszített emelvény állt, melyen a királyné, Stefánia trónörökösével, Klotild főhercegnővel és Koburg Lujza hercegnővel egy kereveten foglalt helyet. A királyasszony mindjárt cserélt tartott, Andrássy Gyuláné grófné által magához vezetette a jelenlévő hölgyek legtöbbjét. A király a termen végig menve, üdvözölte Tiza Kálmán miniszterelnököt és aztán Szapary Géza gróf előtt állott meg, kivel a keringő alatt élénken társalgott. Rudolf trónörökös e közben Andrássy Gyula grófnőhoz lépett, s vele hosszú ideig beszélgetett. Aztán a király Andrássy Gyula gróft szólította meg és hosszú ideig állt a terem közepén, élénk társalogni merülve Andrássy Gyula gróffal, úgy, hogy a párok az első négyeshez csak a terem egyik felében állhattak fel.

A négyest 12 pár táncolta; Stefánia trónörökös Salvator Lipót főherceggel és Mária Valéria főhercegnő Salvator Ferenc főherceggel. A király ezalatt folyton társalgott, hosszabb ideig Henneberg altábornaggyal és Csáky Albin gróffal. Később Hohenlohe herceg főudvarmester által több fiatal arisztokratát mutatott be magának, kik most jelenleg meg először az udvari bálon. A király Delabarre francia főkonult is kitüntette megszólításával; a négyes végéig pedig átment a terem másik oldalára, folytatva a társalogni. Ezután a csárdást táncolókat nézte. A következő polka táncban Mária Valéria főhercegnő is élénk részt vett, magához parancsolva táncosait: Szapary Péter gróft és a két Salvator főherceget.

A második négyest a királyasszony ellagya a terem. A második négyest 48 pár táncolta. Stefánia trónörökös Szapary Péter gróffal, Valéria főhercegnő Bathányi Lajos gróffal táncolt. Négyes után — fél 11 órakor — a hölgyek visszavonultak theára, mely a két teremben volt két asztalon felszerelve.

A király ez alatt folytatta a cserélt. Erzsébet királyasszony thea után visszavonult a belső termekbe.

A király több alantasz tisztelet is megszólított. Róviddel éjjel után az udvar visszavonult és ezzel a szép ünnepély véget ért.

A nemzeti kaszinó bálja. E hó 13-ikén a magnás kaszinó rendezett fényes estélyi a trónörökös-pár tiszteletére, kik 11 órakor érkeztek meg. A trónörökös fogadtatás után elvegyült a jelenlévő főúri társaságba és társalogni töltötte idejét, élénk figyelemmel szemlélve a táncolókat is, de maga nem táncolt. A trónörökös cserélt tartott és nagy kedvvel táncolt. A trónörökös-párral egy időben érkeztek még a bálra: Koburg Fülöp herceg és neje, Lipót Salvator főherceg, Ferenc Salvator toszkánai nagyherceg, Thurn-Taxis herceg, valamint Hohenlohe-Schillingfürst herceg első főudvarmester. A fejedelmi vendégek ott is vacsoráltak. A trónörökös-pár csak reggel távozott a mulatságból.

Mária Valéria főhercegnő bálja. A farang utolsó napjának estéjén, e hó 14-ikén, a budai királyi lak termei ismét vendégeket fogadtak magokba. Mária Valéria főhercegnő bálja volt ekkor, melyre a főúri családok fiatal urait és hölgyeit hívták meg. A meghívottak jelmezekben jelent meg. Az estély 6 órakor kezdődött és éjjelig tartott.

A királyi palota márványterme — hol az udvari bált is tartották — egész liggett volt alakítva délszaki növényekkel. Hat óra 15 perczre volt kitérve az első tánc kezdete, de már egy negyed hat órakor megkezdődött a meghívottak felvonulása. Kérésrel azután hogy az udvar megjelent, megkezdődött a tánc, keringővel. Magyar szövegű egyszerű táncrendeket osztottak ki a tánc előtt a vendégek közt, rajta a főhercegnő monogramja és hátsó lapján a szavak: „Budapest 1888. február 14-dikén.” Három csárdás is volt. Berkes zenekara játszott; pontosan meg volt határozva minden tánc ideje. A sok fényes jelmez, a fiatal hölgy eleven, életteljes képet nyújtott. Pontban 6 órakor a márványterem két oldalán felnyitottak az ajtók, a egyik felől 6 salágo a király (tábornoki egyenruhában) és a királyné, Mária Valéria főhercegnő, Lipót Salvator, Ferenc Salvator főhercegek, Klotild főhercegnővel, két leányával, a Koburg hercegi pár, Auersperg Aglaja hercegnő, Thurn-Taxis herceg stb. léptek a terembe, a másik oldalon pedig Rudolf trónörökös (díszízesredesi egyenruhában) és Stefánia trónörökös (gyönyörű rózsaszínű kosztümben. Az udvar számára a terem jobb sarkában emelvényt állítottak fel, a mely szintén gyönyörű délszaki növény-csoportokkal volt körülvéve. Az udvar innen nézte végig a kitünő kedvvel folyt mulatságot. Keringővel kezdődött a tánc. A füzértáncot gr. Teleki József rendezte. A négyesekben 60 pár vett részt. Az udvar a füzértánc után térsi visszavonult az ugynevezett két terembe, a vendégek pedig a melléktermekben vacsorához ültek ezalatt. Fél tíz óra után folytatták a táncot a csárdással, mely fél óráig tartott.

A TRÓNÖRÖKÖS IRODALMI LAKOMÁJA.

Rudolf trónörökös február 12-én az „Angol királynő” első emeleti termében az „Osztrák-Magyar Monarchia irásiban” és képen munkatársai számára dejeuner adott. A villásreggelire negyvenen voltak meghiva.

Rudolf trónörökös főudvarmestere, Hombelles gr. kíséretében pontban déli 12 órakor érkezett az Angol királynőbe, hol a meghívottak, útközi Haynald bíbornok-érkekkel és Jákival, teljes számmal fogadták (csupán Pulasky Ferenc, Miskovics József, a felügyelő bizottság horvát tagja, és Keleti Károly voltak akadályozva a megjelenésben, távollétüket Jókai által mentve ki.) A megjelenteket az elfogadó teremben, melyet délszaki növények körött a király melléközre díszített, Jókai mutatta be a trónörökösnek, mire megkezdődött a lakoma a földszinti nagy ebédlőteremben, hol a főhely mögött a trónörökös szobra volt elhelyezve.

Az asztalfőn Rudolf trónörökös ült, jobbján Hay-

nald bibornok-érek, balján Jókai Mór. A többi jelen voltak névsorát itt adjuk:

Weilen József lovag udv. tanácsos, Wekerle Sándor államtitkár, Harkányi Frigyes orsz. képviselő, Lukács Béla államtitkár, Berzevicsy Albert államtitkár, Benczur Gyula, Hegedűs Sándor, Keleti Gusztáv, Fraknói Vilmos, Nagy Miklós, Péchy Imre, Hunfalvy Pál, Tormay Béla, Szabó Károly, Szalay Imre, Bedő Albert, Vágó Pál, Pauler Gyula, Szilágyi Sándor, Törs Kálmán, Salamon Ferencz, Mikszáth Kálmán, Baksay Sándor, Feszty Árpád, Rauscher Lajos, Szabó József, Hadzsics Antal, Hoitsy Pál, Morelli Gusztáv, Király Pál, Bartalus István, Zsilinszky Mihály, Roskovics Ignác, Molnár István, Révai Mór, Bombelles gróf főudvarmester és Giesel báró, kapitány, ő fensége szárnysegéde.

A pezsgónél Rudolf trónörökös felkelt és szóközi lendülettel a következő felköszöntőt mondta:

«Poharat emelek tisztelt munkatársaim jólétére s midőn köszönetet mondok fáradozásaikért, felhívom önöket, hogy koczintsanak velem nagy vállalatunk sikerére, mely imádott hazánk hírnevének és dicsőítésének van szentelve. Mindenekelőtt éltesük legkegyelmesebb urunkat, ki legmagasabb védnöke minden hazafiai működésnek. Éljen ő császári és apostoli királyi Felsége, szeretett királyunk!»

A trónörökös szavait, melyeket állva hallgatott végig az egész társaság, lelkes éljenzés kísérte, melynek szüntével Haynald bibornok-érek emelt szót, a következőket mondván:

«Magasztos példákat követni, a mennyire csekély tehetségünk engedi, kötelességünk lévén, mi is ama lélekemelő szavak után, melyek ő cs. és kir. fenségének ihlett ajkairól hangzottak, nagy eszméket, nagy dolgokat akarunk éltetni, melyek nemzetünk jólétével és emelkedésével szoros összefüggésben vannak. De mindenekelőtt azon hódoló tiszteletünkben és szívbéli szeretetünkben élő fejedelemnek jóvoltáért akarunk hő kívánatokat mondani, kit fenséges háziurunk éltetett. Éltesük a magyar királyt, kiről különösen a mai ünnepély alkalmából mondhatjuk, hogy a fiúnak jelesége, az apának dicsősége. Azon apának, ki fenséges koronaherceg urunkban oly fényes jelességtű fiut nevelt, tanítva, vezetve, magasztos példával előtte fényeskedve, a boldogító uralma alatt álló nemzeteknek, ezek között — mert minket a magyar nemzet ügye érint legközelebb — kedves hazánknak, magyar nemzetünknek, melynek ő fensége azon jeles koncepcziója és kezdeményezése által, melyben csekély tehetségeinkkel közreműködni mindnyájan akarunk, oly jelentékeny, nagy szolgálatot tesz. — Mint a valódi élet-bölcséségnek alapját, már Plato filozófiája hangoztatta a hasznos, munkás, eredményes emberi életnek ezen alapintelmét: γνῶσις σεαυτοῦ, azaz ismerd magadat! És ez az, a mit a koronaherceg ő fensége által kezdeményezett mű, az Osztrák-Magyar Monarchia irásban és képből hangoztasson minden lelkes magyarnak: Magyar, ismerd meg magadat! Ismerd meg, mily gyönyörű anyaföldnek vagy lakója, melyet Isten ritka kegyelmében teremtett és áldásokkal árasztott el az ő kedves népe számára. Becsüld meg ezen földet és légy méltó lakója. Magyar, ismerd meg, mily alkotmányos élet kebelében születél, élsz és fogsz meghalni, melyet egy szent királynak áldásos keze alapított meg majdnem ezredév előtt; melyet őseid bölcsesége, hűsége, az ezer ellenségek között a harcztérnen kiontott vére tartott fenn és biztosított számodra, s melyet te is szíved, lelked egész szeretetével szolgálj, ha szükséges, véreddel megvédj, hogy óva legyenek ama szent érdekek, melyek kezdetül fogva vele szorosan összeköttek, a te boldogságodra fentmaradtak és biztosítva lettek. — Magyar, γνῶσις σεαυτοῦ! Ismerd meg jelességedet, melyet Isten elérni engedett és igekezzél azt előbbre vinni, magyar hazánknak és népe boldogságának és üdvösségének érdekében. — De magyar, γνῶσις σεαυτοῦ! Ismerd meg hibáidat is és épülj ki azokból. Ismerd meg tökéletlenségeidet és emelkedjél ki belőlük. Így szól mindnyájunkhoz a hazánk földjét, közéletét és szokásait ismertető mű. A ki ezt kezdeményezte és a ki szerény hozzájárulásainkkal ezt létrehozni igyekszik, annak, ő cs. és kir. fensége, kedves háziurunknak, kívánjuk szívünk mélyéből, éljen Istentől erővel és malasztal megáldva sokáig. Szeretett fejedelmünknek, királyi erényekben oly gazdag atyjának és minden fejedelmi és keresztény női jelességekben és dicsőségekben fénylő anyjának, királyasszonyunknak öröme; magasztos szellemű és ritka jelességtű főhercegi nevének és szép gyermekének boldogító körében, Istentől megáldva éljen!»

A reggeli után a társaság a trónörökösrel az elfogadó terem ment át, a hol ő fensége hosszabb ideig cerclét tartott.

Mindenekelőtt Haynald bibornokkal és Jókai Mórral beszélgetett a trónörökös, örömeinek adva kifejezést a fölött, hogy vendégeit ilyen kedélyes hangulatban látja együtt s azután sora egyenkint a többi jelenlevőkkel. Hunfalvy Jánoshoz irodalmi munkássága felől, jelesen egyetemes földrajzról s a népismei műbe irt dolgozatokról intézett kérdéseket, Fraknóival Polyóiról és a magyar sz. koronáról szóló nagy művéről, majd az akadémia közelebbi nagygyűléséről és — meleg kegyelettel — Rónay Jácintról szólt. Wekerle Sándorhoz a pénzügyi állapotokról, Szalay Imréhez a budapesti muzeumi gyűjteményekről, Bedő Alberthez az erdőszetről, Hegedűs Sándorhoz a delegációk alatti működéséről intézett kérdéseket. Lukács Bélával az erdélyi vidékek szépségéről, Görgényről és az ottani vadászatokról szólt, Nagy Miklóssal a II. magyar kötetre beérkezett dolgozatokról, majd Jókai bámulatosan sokoldalú és fáradhatlan irodalmi munkásságáról, Mikszáth Kálmánnal Szegedről szóló cikkéről és más irodalmi dolgozatairól, Baksay Sándorral, kit Jókai mint egyik legjobb beszélynőnk mutatót be, a ma-

gyar népszokásokról és a Jászokunagról irt dolgozatáról, Hadzsics Antallal a szerb népről és irodalomról, főlemlítvén, hogy örömeire szolgál, hogy a szerb irodalmi dolgozatokat ő is megértheti, mivel érti a szerb nyelvet is. Keleti Gusztávval a művészeti viszonyokról, Vágó Pállal a vállalat számára rajzolt alföldi illusztrációiról, teljes elismerését fejezvé ki ugy ezek fölött, mint Feszty Árpádnak az I. magyar kötetbe készített színes rajza, s Roskovics Ignácnak a bevezető kötetbe készített ajánlati lapja fölött is. Benczur Gyulával a trónörökös, e kitűnő művész által festendő arczképéről beszélt s e végett meghívta őt májusra Laxenburgba. A trónörökös sora a többi jelenlevőket is kitüntette megszólításával és a szép irodalmi ünnepély délutáni 2 óra után ért véget, midőn is a trónörökös a budai várba tért vissza.

TUDOMÁNYKEDVELŐ URALKODÓK MAGYAR TÖRTÉNELMÜNKBEN.

Rudolf trónörökös főhercegnek a tudományok iránt való meleg érdeklődése s ifjú kora daczára már is hivatásszerűnek bizonyult működése az irodalomban, valamint az a rokonszeny, melylyel maga köré szereti gyűjteni a tudományok és szépművészetek művelőit, szinte sarkalja a história-írókat, hogy kutasson azok után, a kik Magyarország koronáját viselvén fejkön, hasonló szellemmel valóan eltelve s ha talán nem is személyes szellemi közreműködésükkel, mint leendő királyunk, de a királyi hatalomnak rendelkezésére álló egyéb eszközeivel kiváló módon emelték a közművelődés magasztos ügyét.

Egy jeles történetírónk följegyzéseiben közöljük a következőkben Magyarország azon királyainak jegyzékét, kik uralkodói legnagyobb gondjaik közé sorozták népeiknek művelődési törekvéseit előmozdítani és sikerre vezetni, s kiket ebbeli működésükért méltán megillet az utókor elismerése és halála.

Azon uralkodóink sorozatát, kik a tudományok pártolói gyanánt tűntek ki és szívesen érintkeztek a tudomány férfival, Szent István nyitja meg. Tudós főpapok és szerzetesek gyakran tartózkodtak udvaránál. A velencei Gellertet, ki azon szándékkal jött Magyarországra, hogy innen a keletre utazzék, magánál marasztotta és reá bízta fia nevelését. Érdekes véletlen, hogy miként az első magyar trónörökös nevelője a Szent-Benedek-rendhez tartozott, úgy azon kiváló férfiú is, ki a trón ez időszertől örökösében a meleg érdeklődést a magyar irodalom és tudományosság iránt fölkelte, Rónay Jácint, ugyanazon rend tagja volt.

Szent István asztalához is gyakran hívta meg udvara tudós vendégeit. Tanúságul szolgál erre nézve Szent Günter legendájának egy érdekes részlete, melyben el van mondva, hogy egy alkalommal a király asztalára páva-sült került, melylyel szívélyesen kínálta a szerzetest, kit fogadalmá a hűsételtől való tartózkodásra kötelezett. Ez nagy zavarban volt, mivel sem fogadalmát megszegni, sem a királyt megbántani nem akarta. Ekkor a legenda szerint a sült madár megelevenedett, szárnyra kelt és elrepült.

Kálmán királyról ismeretes, hogy ifjú korát tudományos foglalkozás között töltötte, s hogy főleg a kánon-jogban birt nagy jártassággal és kortársai a «könyves» melléknévvel tüntették ki.

III. Endre király egy 1292-iki okleveléből tudjuk, hogy a királyi dalnokok ellátására külön földbirtokot rendelt.

Nagy Lajos különös becsben tartotta a magyar történetírást. Titkára volt János küküllői főesperes, ki az ő uralkodásának történetét írta meg. Mikor leányát az orleansi herceggel eljegyezte, azon ajándékok között, melyekkel V. Károly francia királynak kedveskedett, kiváló helyet foglalt el a magyar krónikának fényesen kiállított egy példánya.

Zsigmond király az olaszországi renaissance úttörő íróival és költőivel állt szoros viszonyban. És a magyar humanisták legkiválóbbja Zrednai Vitéz János is, az ő oldala mellett kezdte meg, mint titkár, pályáját.

I. Ulászló és V. László udvaránál is szíves fogadtatásra találtak a humanisták.

Mátyás királyról köztudomású, hogy az ország legkiválóbb szellemei és a külföldről meghívott tudósok, költők, művészek környezték folytonosan. Galeotti Marzio-nak fenmaradt munkája «Mátyás király böles és trefás mondásairól» — melyet Kazinczy Gábor mesteri fordításban bocsátott közre — tanúskodik arról, hogy legkedveltebb szórakozása a tudósokkal való társalgás és vitatkozás volt.

Még II. Ulászló és II. Lajos udvaránál is

kitűnő helyet foglaltak el az írók. II. Ulászló trónja örökösének nevelését is költőre: Balbi Jeromosra bízta.

Miksa a tudós Zsámboki Istvánt királyi tanácsossá és udvari történetíróvá nevezte ki; Purkircher György pozsonyi orvost pedig növényzeti tanulmányaiban pénzsegélyvel támogatta.

Rudolf, ifjúkorától fogva, nagy előszeretettel tanúsított a festészet, szobrászat és mozaik-rakás művészete iránt, melyekben nem közönséges ügyességre tett szert. E mellett a vegytani kísérletek és csillagászati megfigyelések is kedvenc foglalkozását képezték. Vegyészek és csillagászok környezték folytonosan. Az utóbbiak közül Tycho de Brache és Kepler halhatatlan nevet vívtak ki maguknak. Műtárgyak, festmények, szobrok, ékszerek gyűjtésére tetemes pénzüsségeket adott ki. Európa minden részéből sereglettek a műárúsok a prágai várakba.

I. Lipót udvarában a zene iránt tanúsított nagy előszeretettel.

III. Károly és Mária Terézia magas irodalmi műveltséggel bírtak. — Józsefről nem szükséges ezt kiemelni.

II. Lipót természettudományi bűvárlatokkal foglalkozott: Martinovicsot kir. tanácsosi címmel magához vette és vegyészeti laboratoriuma élére állította.

ERŐDÍTÉSI SÁNCZOK KÉSZÍTÉSE KRAKÓ KÖRÜL.

«Mi békét akarunk, de ezért szárazon tartjuk a puskaporunkat», — Bismarck nagy beszédének körülbelül ez volna a legrövidebb kivonata. A magunk eljárását is ezzel lehetne jellemezni a legkurtábban. Nem provokálunk senkit, nem kívánunk megtámadni senkit; de ha oly készüléket tapasztalunk mások részéről, melyek miránk nézve esetleg fenyegetőkké válhatnak: a meglepetések megelőzéséről gondoskodunk a legközönségesebb kötelesség.

Ez szolgál magyarázatul azoknak az óvatosági rendszabályoknak, melyeket az orosz hadi-kezületekkel szemben a mi katonai kormányzatunk elrendelni szükségesnek látott s a melyek Galicziában a rendkívül zord időjárás daczára is javában folynak.

Ezek közé tartoznak a föld-erődítési munkálatok is, melyeket városok, vasutak, közlekedési csomópontok s különösen a táborhelyekül szolgáló pontok nagyobb biztonságba helyezése végett teljesítenek s melyek közül a megerősített Krakó körül folyik a legserényebb földmunka, melynek egy részletét mai képünk tünteti föl.

Azok a földből készülő töltések, melyek Krakó táján az orosz határ felé készülnek, már közel állanak befejezésükhöz, sok száz meg száz munkás ássa a sánczokat, egyengeti az ágyugolyók lőtávolába eső emelkedéseket, melyek az ellenségnek esetleg fedező helyül szolgálhatnának, fűzfárból készítenek védet a töltések elé s hegyes végű karókat vernek a sánczárkokba, sodronnyal erősítve egyik karót a másikhoz. Ezek arra valók, hogy az ellenség betörését akadályozzák s puska vagy kartácstűzzel fogadását lehetővé tegyék. Kartácstűzéshez még mindig a mi hadseregünkben használatos régi elöltöltő ágyúk mutatkoznak a legjobbaknak. Ezeket használják tehát az új sánczok fölszerelésére, minden ágyút erős vaspánczél mögé állítván.

A munka ily kemény télidőn rendkívül nehéz, de a nagy erőfeszítés legyőzi az akadályokat s a muszkák meg fognak győződhetni, hogy előnyömulásuk — ha csakugyan rászánnák magukat — nem lesz valami kényelmes sétatűt.

A HONI MUZSA SZÓZATA.

Prolog a turóc-szent-mártoni magyar műkedvelő színpad fölvatására.

Szolgálui egy nagy és termékeny eszmét Meggyújtom én itt a szerény tüzet, Templomra mint mikor tesznek keresztet, Hogy betetőzzön egy kegyes művet: Főlelem, habár kezem megreszket, Megszóllalván, a fákyát én neked, Kisdéd szép városom, kies megyém! — Szállj közzénk és maradj itt szép remény.

Sötét árnyába karsu fenyveseknek Napsütte rónákról a múzsa jön; Dalt hoz az ajkán, a szívébe nektek Testvér szerelmet, mely ég örökön.

Köszöntve int a völgynek, a hegyeknek,
S az arczokon kigyullad az öröm :
Elmult idők csodás zenéje szól
Méztől folyó beszédes ajkáról.

A nagy hazának áldott drága része
Bérezes Turóc, im hát köszöntelek ;
Kötözve vagy a honfiak szívéhez
Szálakkal, melyek eltéphetlenek :
Mert fényben látta mult idők zord vésze
A Lehotzky, a Révay-nevet,
S oh honni muzsa, nem itt rengetéd
Beniczky Péter dallos bölcséjét ?

S szép korban társa más nemes nagyoknak
Nem-e szülötted vajh a két Vachot ?
S Petőfinék, mind közt a legnagyobbnak
Anyát nem-e e drága föld adott ?
S kinek nevénel jobban nem ragyognak
A két égövön fénylő csillagok :
Dobbanjon meg a sziveteknek tája!
Itt nőtt Kossuth Lajos családja fája.

S a multból által a jelenbe szállva :
Az ónodi vérnep emlékeül
Hol híres ősök méltó unokája
Tanácsba biborszín posztóhoz ül :
A maradéknak sem gyengébb a válla
A polgármunka és honfigond körül ;
Mert lám a régiek nyomába hág
Vezetve jókat a jó Justh-család.

Köszöntlek hát hazám szép fölvidéke,
Megdobbant itt is az anyánk szíve.
Megépült drága kincseink menedéke
S lásd bontott zászlókkal vonulni be
A mi fajunknak büszkesége, éke :
Bűbájos nyelvünk, a magyar ige
Kis hajlokát ma elfoglalni jó,
Balján szép mult, jobbán még szebb jövő.

S te szép megye, ki egykor futni láttál
Egy bús királyt, nyomában a tatár
S hű szívvel néki pihenőt kínáltál,
Miért neked királyi hála jár ;
Ha keblet most a szeretetnek tárnál,
Mely választ, ajtódon kopogva, vár :
Testvér szivetek ezt az ölelését,
Egy boldog ország tapsai kísérik.

RÁKOSI JENŐ.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A madárvilág leírására tett ajánlatot Herman Ottó a természettudományi társulatnak. A madarat a tudomány mai magaslatán, egyetememes szempontból is leírni, a hazai fajokat külön kiemelve. *Semsey* Andor, a természettudományok bőkezű pártfogója, azonnal ajánlatot tett a társulatnak, hogy, ha a társulat Herman Ottó ajánlatát elfogadja, ő maga négy éven keresztül minden évben kétezer forintot, összesen 8000 frtot bocsát a társulat rendelkezésére, hogy ezzel a munka elkészülését elősegítse. A társulat Herman ajánlközését egyhangulag elfogadta, *Semsey* Andornak pedig, ki tudományos irodalmunk szükségét oly helyesen ítéli meg, mély köszönetét fejezte ki.

A tud. akadémia kiadványai. A *Nyelvemléktár*-ból, az akadémia által kiadott régi magyar kodexek és nyomtatványok gyűjteményéből, két újabb kötet került ki a sajtó alól, Volf György szerkesztésében. A két kötet (9-ik és 10-ik) az érsekújvári kodexet közli, mely régi írott emlékeink egyik legterjedelmesebbje, egyházi, vallásos szöveggel s legnevezeteseb darabja a Katalin-legenda; 1531-ben másolta Sövényházi Márta apáca, még két apáca-társával. Wolf terjedelmes előszóval és fejtegetéssel vezeti be a két kötetet, nyomozva Sövényházi Márta kiletét és sok érdekost mondván a kodex nyelvi sajátosságáról. — Az akadémia tartott értekezésekből megjelentek: *Emlékbeszéd Ladányi Gedeon fölött*, Szabó Károlytól, ára 10 kr. *Hazánk és a földkerekség hársfajainak bírálati átnézte*, (két táblával) dr. Simonkai Lajos tanártól, ára 70 kr. *Magyarország és környékének zantjai*, szintén Simonkaitól, ára 20 kr.

Hadtörténelmi közlemények cizmen évnegyedes folyóiratot indit meg az akademia hadtudományi bizottsága. A folyóirat a magyar hadi történetírás állapotát és fejlesztését, s közvetve a hadi tudományok iránti érdeklődés fölébresztését tűzi ki céljául. Az új folyóirat betölteni igyekszik az irt, mely hazai történetírásunkban az által mutatkozott, hogy nemzeti nagy küzdelmeink és hadművészetünk fejlődésének szabatos és kimerítő leírását nélkülözi. Egy-egy füzete 8—10 ívből fog állani, s közöl rajzokat is. Szerkesztője Rónai Horváth Jenő honvéd-százados lesz, s első füzeté márcziusban jelenik meg. Előfizethetni egy évre 4 frtjával Grill K. udvari könyvkereskedésében.

Folyóirat. A *Philológiai Közlöny* februári füzetében Mayr Aurél a 'Pidgin-english'-ről, a khinaiai

rontott angol nyelvről cikkeznek; Erdélyi Pál folytatja a Mihály diák régi énekeinek közlését. Utána *Simonyi Zsigmond*nak sajtó alatt levő pályanyertes művéből olvasható részlet 'A határozók jelentésbeli változásairól'. Majd kritikai rovat következik, melybe *Heinrich Gusztáv*, *Hómann Ottó*, *Marusák Pál* és *Timár S. Pál* irtak bírálati cikkeket.

A szabad ég alatt, írta *Bárony István*. Egy kötet rajz a természetről, annak szépségéről, hangulatáról, melyek iránt a szerző nemcsak fogékonysággal bír, hanem vissza is tudja tükrözni, s hangulatát átvenni az olvasóra. Új hang, s mondhatni új tárgy is, a mit a kötetben találunk, mely elbeszélések, apró történetek, vagy versek helyett a szabad természet képét festi, lelkesülten, színekben gazdagon, s prózában nyújt költészetet. Csak olykor alkalmaz egy-egy genre-vonást, vagy alakot, mint 'A pákász' és 'A cigányország' címűekben. Az érzés mellett az igazságot, a megfigyelést is megtaláljuk az egyes képekben. A szerző jól ismeri az erdőt, a mezőt, a zombékos lápokot, a rétet, virágaival, állataival, s a vadász, a természetbúvár és a természet barátja sok élvezettel olvashatja e könyvet, mely a szerzőt a leiró próza hivatott művelőjének mutatja be, választékos nyelvvel, élénk képzelemmel s poetikus felfogásban. 'Tavaszi az erdőben' az első rajz címe, az ébredő természet dúsan színezett képe. 'A rózsák szigetén' a Margit-szigetnek van szentelve; 'Tenger' a hullámok világa, 'A lép' és 'A pákász' a mocsaras világ életét tárja fel; az 'Őszi mulatság' a hervadó természet rajza; 'A cigányvilág' a faluvégi élet furcsa alakjait mutatja fel; a 'Proletárok' a madarak téli életét. A kötetet az 'Este' című hangulatos kép fejezi be. A könyv csinos kiállításban *Singer* és *Wolfner* kiadásában jelent meg s ára 1 frt 20 krajczár.

Az erdélyi gazdasági egyesület kebelében működő irodalmi szakosztály előfizetési fölhívást bocsátott ki könyvkiadó vállalata 1888-iki évfolyamára. E vállalatban 2—3 ivnyi füzetekben földmivelő kisgazdáink felfogásához mérten tárgyalják a mindennapi gazdasági életet. Szükséges azonban, hogy e füzeteket azok is figyelmükre méltassák, a kik hivatva tanítani. A gazdasági körök, közművelődési egyesületek, gazdatisztek gyümölgatása is jelentékeny a cél elérésére. Egy évben négy füzet jelenik meg, s előfizetési ára 80 krajczár, mely Kolozsvárra intézendő.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia e hó 13-iki ülését *Than* Károly elnökle alatt tartotta. A felolvasások a természettudomány köréből szakszerű kérdésekkel foglalkoztak.

Schuller Alajos levelező tag az arzénnek sárga illékony módosulásáról szólva, kimutatta, hogy az arzén gőze nem sárga, hanem színtelen. Ugyancsak ő a senarnomit és valentinit vegyi összetételéről terjesztett elő egy közleményt. *Krenner* József a piseki *Bertrand*it optikai viszonyairól értekezett. *Krieseh* János műgyet. tanár bemutatta dr. *Lendl* Adolf értekezését, a melyben a szerző a pókoknak, különösen a kerekhalós pókoknak természetes osztályozásairól foglalkozik. Végül *Than* Károly terjesztette elő *Liebermann* Leo két közleményét 'A nuclein mesterséges előállítása' és 'Embryochemiai vizsgálatok' czímmel.

A Petőfi-társaság havi ülése e hó 12-ikén volt, nagy közönség előtt.

Szana Tamás egy részletet mutatott be 'A könyv eredetéről' szóló nagyobb terjedelmű munkájából. A felolvasott részlet arról szól, mily becse volt a régi kötetek iránt a könyvnek, s mily viszonyban áll ma a könyvnyomtatás a kiadókkal, szerzőkkel s vevőkkel a pénz szempontjából. Utána *Kiss* József lépett a felolvasó asztalhoz és három költeményét mutatta be. Az első 'Czobor Erzsike' történeti naiv ballada volt *Thurzó* György nádorról, ki nejét, *Czobor* Erzsikét, írni tanítja. Majd vallásos költeményeiből olvasott fel egyet, végül pedig egy ó-francia népbaladának magyar átültetését 'Ballada a szívről' cím. *Gyarmathy* Zsigáné elbeszélését 'Mit hoz a kóbor asszony?' *Tolnai* Lajos olvasta fel. Az elbeszélés a családi életből vett meleg színével tetszett a közönségnek; *Tolnai* Lajos humoros rajza 'Most mit csináljunk?' pedig szatirájával tett hatást.

A hirlapírók nyugdíj-intézete e hó 12-ikén tartott közgyűlést, *Falk* Miksa elnökle alatt. Az évi jelentés szerint, melyet *Heltai* Ferencz titkár olvasott föl, a mult év anyagi eredménye nem volt oly kedvező, mint az előbbi éveké, de a tőke kamatai és a tagsági díjak már is jelentékeny összeget képviselnek évenként, összesen 15,000 frtot.

A mult évben az intézet egy sorsjáték jövedelmére számított, de mivel a sorsjegyek árulását az osztrák kormány Ausztriában nem engedte meg, a magyar pénzügyminiszter közbejárására sem, a sorsjáték későbbre maradt. Adakozásra az egylet a lefolyt évben külön felhívást nem adott ki, mégis 3591 frt jött be. A vagyon nagy része értékpapirokba van helyezve, s az új év napján készült mérleget meglátszik a mostani úrhullámzás, a mi azonban azóta is jelentékenyen javult. Az intézet vagyona 208,159 frt. Az idén az egylet tőkéjét az állami jótevény sorsjáték is fogja gyarapítani, melyből az ötödreszt kapja. Gyűlés után a tagok vidám lakomára gyűltek össze a Szikszay-vendéglőben.

MI UJSÁG?

A király e hó 16-ikán általános kihallgatást adott. Ezt megelőzőleg az ujonnan kinevezett zászlós urak tették le az esküt: gr. *Zichy* Ferencz tárnok mester, gr. *Csáky* Albin főasztalnok, továbbá *Baross* Gábor, *Fabiny* Teofil miniszterek, *Hollán* Ernő altábornagy mint titkos tanácsosok. Az eskütételnél *Tisza* és b. *Orczy* Béla miniszterek voltak jelen. A kihallgatáson mintegy százau jelentkeztek, köztük mindazok, kik az utóbbi időben kitüntetésekert nyertek. Délután 6 órakor udvari ebéd volt, melyben 38 meghívott vendég vett részt. A királyné szintén jelen volt. Ebéd után a király minden vendégét megszólítással tüntette ki. A legközelebbi udvari ebéd szombatra volt kitűzve. Ő felsége e hó 17-ikén reggel Gödöllőre utazott, de este visszatért.

A trónörökös az erdészeti palotában. E hó 14-ikén délben *Rudolf* trónörökös megtekintette az országos erdészeti egyesület új palotáját a lipótvárosi alkotmány-utczában. A fejedelmi látogatót gr. *Tisza* Lajos, az egyesület elnöke, *Bedő* Albert, alelnök, *Horváth* Sándor titkár, *Luzenbacher* Pál, választmányi tag és *Ziegler* Győző építész várták. A trónörökös a kapu előtt egybegyűlt közönség lelkes éljenzéssel fogadta. Gróf *Tisza* Lajos kalauzolta a trónörököst az egyesület helyiségeiben. A trónörökös az egyesület viszonyai fölül több ízben tudakozódott. Különösen megnyerte tetszését a gróf *Forgách* Károly-féle aganesgyűjtemény, mely 1756 darabból áll, s azok közt több rendkívül ritka is van. Elismeréssel nyilatkozott a könyvtárról, mely ugy a magyar, mint a külföldi erdészeti szakirodalom teljes képét adja. A nagy ülésteremben megállt a király életnagyságu képe előtt, melyet *Stettka* Gyula festett s mely a királyt vadászöltönyben ábrázolja. A király arczképei közt ez az egyetlen, mely vadászruhában tünteti fel s a trónörökös is ugy nyilatkozott, hogy így még ő Felségét nem látta lefestve. Érdeklődve nézte végig az erdős vidékekről fölvetett fényképeket. Az épületről kérdezősködve, gr. *Tisza* Lajos elmondta, hogy az egész 200,000 frtba került. A trónörökös fél órai időzés után távozott el az intézetből, a közönség éljenzéseitől kísérvé.

Főherczegek a képviselőházban. A képviselőház e hó 15-iki ülésén a karzaton megjelent *József* főherczeg két fia, *József* és *László* főherczegek, nevelőjök, *Holdházy* apát kíséretében. Két óra hosszáig hallgatták az igazságügyi és honvédelmi miniszteriumok költségvetése fölött folyt vitákat. *Kovács* László ház-nagy, b. *Fejérváry* honvédelmi miniszter és gr. *Tisza* Lajos szolgáltak tájékoztatással; a gyorsiroda főnöke *Markovics* Iván pedig megmutatta, hogy mint jegyzik föl gyorsírói jegyekkel a beszédeket.

Udvari idill. *Stefánia* trónörökösne czímére néhány héttel ezelőtt egy méter nehéz szürke selyemszövet érkezett Brüsszelből. Az udvarnál senki sem tudta, mit jelentsen a küldemény, melyet a trónörökösne nyomban dolgozó-szobájába vitt. A magyarázatot megadta az e hó 11-ikén Brüsszelben tartott udvari bál. Az udvari mulatságra teljesen felöltözött már *Henrietta* belga királyné szürke bál ruhájába s a nélkül, hogy odatekintett volna az öltöző asztalra, felhuzta keztyűjét, fogta a komorna által melléje tett legyezőt és a bálterembe lépett. Egyszerre csak örömköltést hallottak a királynéhoz közel állók. Az uralkodóné tolettjének teljesen megfelelő legyező közepére, melyet az imént nyitott ki, nagy Bourbon-rózsa volt festve, melynek kelyhéből a kis Erzsébet főherczegnő képmása kandikált ki. A királyné rögtön magához hivatta férjét s a legyezőt megmutatva, mosolyogva mondta: 'Nézd csak, milyen kedves meglepetésben részesített már megint *Stefánia*.'

A német trónörökös betegsége. Frigyes Vilmos német trónörökös az e hó 9-ikén végrehajtott operáció után ismét jól érzi magát és San-Remóból újra biztató hírek érkeznek. Berlinben mégis nyugtalanságot idéz elő, hogy az orvosi jelentések nem foglalkoznak a jövővel, csupán a jelenre vonatkozólag mondják, hogy a trónörökös jól érzi magát.

Dr. Mackenzie még több napig San-Remóban marad; ott van dr. Bergmann híres berlini tanár is, kit az operációhoz hívtak meg, de azt sürgősebben kellett végrehajtani, mintsem Bergmann megérkezett. A berlini tanár állítólag nem ért egyet az angol Mackenzievel, s az a meggyőződése, hogy a trónörökös baja rákos természetű. A trónörökös beleegyezésével dr. Mackenzie a legközelebbi napokban egy jelentést tett közre, melyben hivatkozva a berlini királyi levéltárban elhelyezett tudósításaira, elmondja, hogy a rákban kételkedett; októberben és novemberben azonban a jelenségekből gonosz természetű bajra lehetett következtetni. Dr. Virchow görögövi vizsgálata azonban rákyszerű bajt nem tudott kideríteni. Mackenzie szerint a trónörökös baja mélyen fekvő gégefő-gyulladás.

Felolvasások. A protestáns vallás-erkölcsi felolvasások, melyeket tavaly a főváros protestáns közönsége érdeklődéssel látogatott, az idei bűjt folyamán is megtartatnak, minden esütörtökön, d. u. 6 órakor az evangélikusok deákteri dísztermében. Az első felolvasást esütörtökön, febr. 16-án, esti hat órakor Szász Károly ref. püspök tartotta.

Magyar színi előadások Thuróc-Szent-Mártonban. A turóc-szentmártoni magyar olvasó és társalgó-egylet buzgólkodása folytán alakult műkedvelői társaság e hó 19-én kezdi meg előadásait. A megnyitó előadáson *Tarczaly József* szavalja *Rákosi Jenőnek* „A honi múzsa szózata” című alkalmi prólogját, ezután pedig *Berczik Árpád* vígjátéka „A közügyek” és „A miniszter előszobájában” című drámolett kerülnek színre. Rákosi Jenő és Evva Lajos a népszínház igazgatójának pártfogása mellett a színpadi díszleteket és kellékeket csekély anyagi áldozat árán megszerezte a társaság s a színpadot fölállították a megyeház dísztermében. A nézőtér 107 ülőhely s 80 állóhelyben van.

Jókai irodalmi vacsorája. Jókai, mint az „Oszták-magyar monarchia írásban és képen” irodalmi vállalat magyar részének főszerkesztője, e hó 13-ikán vacsorát adott a német rész Budapestén időző főszerkesztőjének, *Weilen József* lovag udvari tanácsosnak tiszteletére. A meghívottak Weilenen kívül a következők voltak: *Bombelles* gr. főudvarmester, *Wekerle* államtitkár, *Harkányi Frigyes* Hegedűs Sándor, *Péchy Imre*, *Nagy Miklós*, *Roskovics Ignác*, *Fesztly Árpád* és *Vágó*.

Egy rege alakjai szoborban. Strobl Alajos szobrász egy szökőkút tervezetthez az Argirus királyi és Tündér Ilona meséjének alakjait dolgozta föl. A főalak a királyfi, a mint kivont karddal küzd a sárkány ellen, míg alább négy triton lövelli ki a vízszugarakat, melyek a szökőkút négy oldalán levő csoportozatok elé omlanak. E csoportozatokon vannak feltüntetve Tündér Ilona, kit az omló vízszugarak csillogó fátolként borítanak, továbbá *Mirigy boszorkány*, a mesebeli kastély vaskapuja, a bejáratot őrző oroszlánna s végre apró tündérek.

Az Arany-szobor bizottsága azt határozta, hogy Strobl Alajosnak és Zala Györgynek szeptember végéig kell beküldeniük új pályaműveket, egyötöd nagyságban, s hogy csak egy-egy művel pályázhatnak.

Diszes kut felállítását tervezi a főváros képzőművészeti bizottsága, Budapest terének nem igen léven művészi díszítése. Lechner középítési igazgató készítette el a pályázat javaslatát. E szerint a kut vasból lenne, s mintegy 6 méter magas. Oly térre kellene állítani, a hol az épületek nem nyomják el, s ebből a szempontból ajánlana az Erzsébet-körutnak a Barcsay- és Miksa-utcák sarkán levő kis, háromszögletes terét, vagy a József-körutnak a Bodzafautca végénél képződő kis terét, vagy a Sebestyén-teret, esetleg az Almási teret. Csak magyar állampolgárok pályázhatnak. A kut főrészei kovácsolt vasból lesznek. A díszítés tetszésére bízatik a pályázónak. Legfeljebb 15,000 ftos költségvetést lehet készíteni. Első díj 200 forint, második díj 100 ft; az első díj nyertese a művezetessel is megbíznák.

Az urvölgyi híres rézbánya, mely a legdúsabbak közé tartozott egykor, s melyről a régibb iskolások könyvekben az volt olvasható, hogy az onnan fakadó patak vizébe dobott vas is rézzé változik — tökéletesen ki van merítve és a bányászat megszűnt benne. Hajdan a Fuggerek és Thurzók idejében Európa szerte ismerték. Később a bánya a kincstár birtokába ment át és lassankint elfogyott a kincs. Végre belátták, hogy tovább a művelést folytatni nem érdemes, a bányával felhagytak s a munka nélkül maradt bányászcsaládok most más kincstári bányákhoz telepítették át. 73 munkás, 87 családtaggal — többnyire tótok — részint Nagy-Ágon, részint Csertésen települ meg.

* Mai számunkkal küldjük t. előfizetőinknek *Földesay Lajos* budapesti magkereskedő tavaszi árjegyzékét.

* **A nyomorultak száma.** A londoni jogi- és szabadság liga a legutóbbi zavarok alkalkalmából a keresethiányban szenvedők számát össze akarta írni. Néhány nap alatt egyszerű hirdetésre 40,000 oly egyén jelentkezett, ki foglalkozás nélkül levén. minden kenyérkereseti munkára kész volt s így — a családtagokat is számítva, egyetlen városban felületes számítás szerint mintegy 170,000 keresetnélküli ember találtatott.

* **Színházi intendánsoknak.** A párisi nagy opera igazgatójának, Duponchelnek 1837-ben 10,000 frank büntetéspenzt kellett az opera nyugdíj-alap javára lafizetnie, mivel oly darabot adott elő, mely csufosan megbukott.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: gr. *ZICHY HIPOLYT*, apát-kanonok, pápai prelátus, a főrendiház tagja, gr. *ZICHY FERENCZ* tárnokmester testvére, 74 éves korában, Budapestén. — *STANZEL KÁROLY*, a veszprémi piarista főgymnasium igazgatója, köztisztviselőben élt férfin, 45 éves. — *POSZTÓCZKY JÁNOS*, birtokos, az ősszel elhunyt jeles tájfestő *Mészöly Géza* özvegyének édes atya, 64 éves, Budapestén, honnan hűlttetemeit a nógrádmegyei Jobbágyiba szállították. — *DR. HEINRICH JÁNOS*, a budai ráczfürdő tulajdonosa, ki fürdők berendezésében sok érdemet szerzett, s kinek halálhíre már hetek előtt elterjedt, 70 éves, Budapestén. — *KONTI LAJOS*, Debreczen város levéltárnoka, 71 éves. — *BRANDT ANTAL*, a soproni takarékpénztár igazgató tanácsosa 66 éves. — *MARÓTHY JÓZSEF*, szegedi városi tisztviselő, ki több mint harmincz évig szolgálta a várost. — *GYARMATHY JÁNOS*, járásbíróági aljegyző, Ungvárt. — *PFISTERER KÁROLY*, gyógyszerész élete 68 évében, N. Atádon. — *KISS LIPÓT*, Pozsonymegyei kir. főmérnöke, 75 éves, Pozsonyban. — *KÁLDÓCZY JÁNOS*, közalapítványi kir. főtisztviselő, ki a régészettel is alaposan foglalkozott, 63 éves, Győrben. — *HOFER MÁRK*, budapesti nagykereskedő, 50 éves. — *FÜRRÁ JÁNOS*, Ábrai Lajosnak, az aradi kereskedelmi akadémiának igazgatójának édes atya, Csabán. — *CSENEGY SÁNDOR*, birtokos, 46 éves, a pozsonymegyei Félen. — *GÁRDAI KREUCHEL SÁMUEL*, urodalmi számtartó, 70 éves, Vésztőn. — *DR. KRIZSÁN KÁROLY*, városi orvos, 31 éves, Tornyan. — *RECK GYÖRGY*, 52 éves, Aradon. — *ERDELYI FERENCZ*, sámsoni plebános, ki jelentékeny vagyonát jótékony czélokra hagyta, többi közt szülőföldén, Bicskén alapítandó árvaházra 11,000 ftot, 68 éves. — *MIKOLAY LÁSZLÓ*, ügyvéd, köztisztviselőben élt férfin, 35 éves, Iglón. — *NÁRÁSY LAJOS*, ügyvéd és birtokos, a máramaros-szigeti licenz kormányzó tanácsosa, a közügyekben buzó férfin, 82 éves. — *COSULICH KÁZMÉR*, a fumei kereskedelmi és iparkamara elnöke, 79 éves.

Özv. *RADÓ LAJOSNÉ*, szül. *Fürster* Karolina, *Radó Kálmán*, Vas megye főispánjának édes anyja, 70 éves, Repcze-Lakon. — *MISKOLCZI JÁNOSNÉ*, szül. *Forgács* Zsuzsánna, leányiskolai tanfőnök, 55 éves, Debreczenben. — *GACSO KÁLMÁNNÉ*, szül. *Ferenczy* Eleonora, 20 éves, Hajdu-Böszörményben. — *VÁCZI VILMA*, a székesfehérvári szintársulat tagja e hó 8-án Budapestén. — *LŐRINCZY GYÖRGYNÉ*, szül. *Szarvassy* Erzsike, 24 éves, Rimaszombaton. — Özv. *RÉCSEI PAP ALBERTNÉ*, szül. *Deési* H. Borbála, 54 éves, Kolozsvárt. — *SZELL JÓZSEFNÉ*, szül. *Fábián* Franciska, *Fábián* Antal bódi földbirtokos leánya, 21 éves. — *FRIEDRICH FERENCZNÉ*, szül. *Berghofer* Lujza, Budapestén. — Özv. *MUSLAY BERTALANNÉ*, szül. *Gerbauer* Hermina, 68 éves, Váczott s vagyona egy részét jótékony czélokra hagyta. — *GÖRGEY MÁRTONNÉ*, szül. *Zsupán* Julianna, 49 éves, Miskolczon. — *SZOMBATHELYI BÉLÁNÉ*, a kolozsvári nemzeti színház volt tagja, Budapestén. — *SCHILLINSZKY KÁROLYNÉ*, szül. *Haschek* Jozefin, 55 éves, Keszthelyt. — *MÉSZÖLY ILONA*, 16 éves, Veszprémben. — Özv. *NADEL JÓZSEFNÉ*, szül. *Zlatkovic* Anna, 76 éves, Gyöngyösön. — *FODOR IGNÁCSNÉ*, szül. *László* Anna, Csikszárdon. — *HENSZLMANN IMRÉNÉ*, szül. *Rózsa*

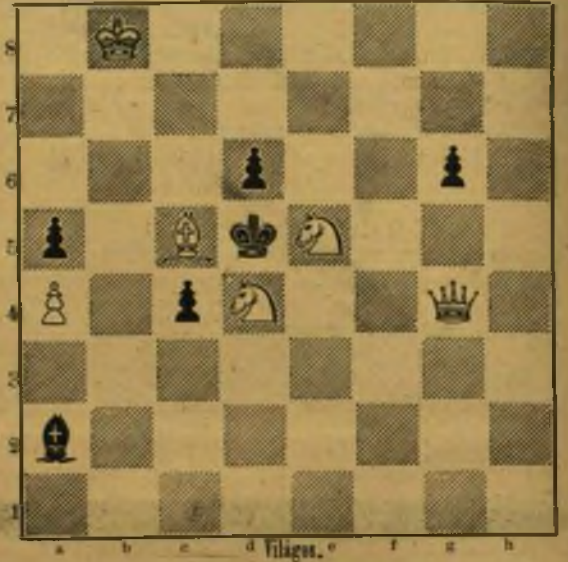
Mária, ismert tudósunk neje, s általános részvét közt temették el, Budapestén. — *EMERICZYNE*, szül. *Berendy* Lujza, tanár özvegye, Pozsonyban. — Özv. *KRAMMER MÓRNÉ*, szül. *Groszmann* Henrietta, 53 éves, Budapestén.

SAKKJÁTÉK.

1479. számú feladvány. Planck C.-től.

(1. díjat nyert feladvány.)
(Montreal Gazette Turnier.)

Sötét.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1473. sz. feladvány megfejtése.

Frohmann Fr.-től.

Megejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1. Fe3-c1	Ff5-e6 (a)	1. ...	g6-g5 (b)
2. Vc6-e3	Ke5-f6 d6	2. Vc1-b2	Ke5-f4
3. g2-g4 v. Fc1-a3 mat.		3. Vc6-f3 mat.	
Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1. ...	Fc7-d8-d6 (c)	1. ...	Ff5-e4
2. Fc1-b2 + Ke5-f4-e6		2. Hf6-g4 + Ke5-f5-f4	
3. Vc6-e1-d7 mat.		3. Vc6-d7-e4 mat.	

Helyesen fejtették meg: Budapestén: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Az Erkel-sakk-társaság* nevében: Exner Kornél. — *Székelty-Udvarhelyi*: Nagy András. — *Alsóúthos*: Mészöly Győző. — *A pesti sakk-kör*.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

H. L. A végre csakugyan megkerült „*Kis maillárka*” csinos — ámbar itt-ott a nem épen könnyű forma, a hármas rím nyúga, megérzik rajta. Hogy közelhető legyen, néhány sort újra is kellene dolgozni. Pl. az 1. strófa végsora sehogys sem illik az előzők eszmenetéhez. A 3. str. második sora gyermekek felkiáltása. A 4. str. harmadik s a fél negyedik sora nehezen érthető: Ott van? hol? Az ötödik str. első sorában a „rombabbolt” nem helyes kifejezés egy kis madártfészekre. A 6-dik strófa dagályos hangja nem illik ily egyszerű, inkább naiv költeménybe. — A másik költemény címére már nem emlékszünk, de a szerküznetet megtalálhatja reá lapunk múlt évi 44. számában.

H. B. Két verse közül az „Ünzés” nagyon száraz okoskodás, minden költészet nélkül. A másik, igen ügyes strófa-szerkezettel, rímei csinos elrendezésével megragadta figyelmünket. Költői hangulat is van benne, sőt egy-két sikerült képlet is; de egészben véve, így a mint van, még sem üti meg a mértéket. Ezáltal csak azzal a jó tanácsossal szolgálhatunk: maradjon az egyszerű, érzelmes dálnál — e téren talán később fog adhatni megállhatót is.

Árvácakának. Mi is azt mondjuk, a mivel bemutatató sorait a szerző végzi: „*talán* közelhető.” Ha sor kerül rá.

Nem közölhetők. Új év napján (Letűnt az év...) — Nem az a fájdalom. — Hieszen ilyen a te éted! — Én nem tudom, hogyan volt.

HETI NAPTAR. Február hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israellita	
19V.	A I. Inocent	A Gáb. M.	7 D Partén	7 Móz.
20H.	Eleuter p. vt.	Eleuter	8 Tódor	8
21K.	Szeverian p.	Eleonora	9 Niczefor v.	9
22S.	Péter székf.	Péter székf.	10 Karalamp	10
23C.	Dam. Péter p.	Derült	11 Balázs vt.	11 Thoan
24P.	Jéz. sz. lándzs.	Szűkő nap	12 Melét p.	12
25S.	Mátyás apost.	Mátyás	13 Martinian	13 S. T.

Holdvilágosai ☾ Holdtölte 27-én 1 ó. 14 ph. d. u.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. egyetem-tér 6. szám.)

Egy határozott hasznosított petit sor, vagy annak helye egykori igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad BÉCSBEN: Duke M. Riemergasse 12, Schales Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2

KERESKEDELMI TAKARÉK- ÉS HITEL-SZÖVETKEZET

Budapest, Gizella-tér 2. szám, I. emelet.

Bazilika-sorsjegyek részletfizetésre, főnyeremény 75,000, 60,000, 50,000 frt

s több melléknyeremény, adómentes. — Évente 3 húzás, legközelebbi húzás f. é. március 1-én. — Ezen nyeremény-tervezeténél fogva oly előnyös sorsjegyeket következő föltételek mellett adunk az 1883. XXXI. t. cz. értelmében részletfizetésre

3 darabot 30 hó alatti lefizetésre	à 1 frt 28 kr.
5 " 30 " " " " " " "	2 " 10 " "
10 " 30 " " " " " " "	4 " 10 " "

Ezen, a törvény által szabályozott módszerét a vásárlásnak mindenkinek a legmelegebben ajánljuk, megjegyezzük azonban, hogy a részletfizetést csak az esetben bocsájtjuk a vevő rendelkezésére, ha legalább az első 2 részletet befizeti. — A részletfizetett sorsjegyek különféle sorozatokból állítatnak össze. A legkisebb nyereménnyel kibuzott sorsjegy értéke kifizettetik, a szelvénye mindaddig tovább jár, míg fő- vagy nagyobb melléknyereménnyel ujjalag ki nem húzódik. — Részletfizetett sorsjegyeknél az esetleges nyeremény minden levonás nélkül a részletfizetést illeti. — Vidéki megrendelések posta-utalvánnyal eszközölhetők s postafordultával intézhetnek el; ideiglenes nyugtával a feladó-vevény szolgál. — Utánvételi megrendelések nem vétetnek tekintetbe. — A t. közönséget figyelmeztetjük azon körülményre, hogy — **ügynököket nem tartunk** — s így kérünk minden érintkezést egyenesen a szövetséggel eszközölni.

AZ IGAZGATÓSÁG:

Benke Gyula, elnök.

Peterdy Lajos, vezérigazgató.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. k. egy. könyvtáránál Bécsben, I., Stefansplatz 6.

PETŐFI UJABB RELIQUIAI.

1838—1849.

Gyűjtötte **BARÓTI LAJOS.**

Kiadja a Kisfaludy-társaság.

Ara füzve 80 krajczár o. ért.

TARTALOM: Vegyes dolgozatok. Naplótöredék. I. Historiái jegyzetek (1848—49). II. Erdélyi ut (1849). Nyílt levél a Kis-Kunokhoz (1848). Nyílt levél a szabad-zállásúakhoz (1848). Levél Szatmármegye alispánjához (1848). — **Költői művek.** Bucsubeszéd (1838). Petrics Somához (1839). Töredékek I—IV. (1839). Emléksorok Török Gyulának (1841). Neumaun Károly emlékkönyvébe (1841). A gyűlölet ifjakhoz (1846). Sírvers (1848). Drámai töredék (1849). — **Apróságok.** Köszöntő a pápai képzőtársulathoz (1845). Legyen az ember drámairól! (1846). Petőfi könyvtára. Petőfi könyvtárának maradványai. Különféle francia és angol könyvek jegyzéke. — **Levelek 1838—1849.** 1. Csörföldy Lajoshoz. 2. Frankenburg Adolphhoz. 3. Dömök Elekhez. 4. Degré Aiajoshoz. 5. Kecskeméthy Aurélhoz. 6. Kovács Pálhoz I—VIII. 7. Teleki Sándor grófhöz I—II. 8. Sass Károlyhoz I—III. 9. Térey Mari kisasszonyhoz. 10. Kubinyi Rudolphhoz I—II. 11. Arany Jánoshoz. 12. Adorján Boldizsárhoz. 13. Egy fülöp-szállási barátjához. 14. Kossuth Lajoshoz. 15. Bem tábornokhoz. 16. Klapka tábornokhoz I—II. 17. Telegdi Lajoshoz. — **Függelék.** Petőfi kézírásának mása (Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe). Petőfi rajzai. — **Petőfi-irodalom 1843—1887.** Önálló művek Petőfiről Hírlapokban s folyóiratokban megjelent adatok.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. k. egyetemi könyvtáránál Bécsben, I., Stephansplatz Nr. 6.

AZ IPARTÖRVÉNY MAGYARÁZATA.

A földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minisztérium hivatalos adatainak felhasználásával

IRTA

D. BALLAGI BÉLA.

Magában foglalja az 1884. XVII. törvényzikk végrehajtása iránt kibocsájtott összes miniszteri rendeleteket, s elvi jelentőségű határozatokat.

Ara füzve 2 frt 50 kr.

E művet a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. miniszter úr f. évi 24954. számú rendeletével valamennyi ipartestületnek, kereskedelmi és iparkamarának megismerés végett ajánlotta, valamint felhívta az összes törvényhatóságokat is a szoban levő könyvnek terjesztésére.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban kapható:

1888. **BUDAPESTI** 1888.

CZIM ÉS LAKJEGYZÉK

A BEJELENTÉSI HIVATAL

HITELES ADATAI ALAPJÁN.

Szerkesztette **KOLOS LAJOS** belügyministeri titkár.

Otödik évfolyam, 1888.

Ara vászonba kötve 5 frt.

Tartalma: Általános magyar és német tárgymutató. — I. Utcák, utak és terek lajstroma. — II. Tiszti czimtár: A fels. uralkodóház. A magyar országgyűlés. A m. k. minisztériumok és az azok szakköréhez tartozó hatóságok, intézetek és közegyek. M. k. állami számvevőszék. Katonai hatóságok. Budapest főváros törvényhatósága. Egyletek, társulatok és körök. Pénzüntézetek. Biztosító intézetek. Közlekedési vállalatok. — III. Ipar- és kereskedelmi czimjegyzék: iparosok, gyárosok, kereskedők, mérnökök, ügyvédek, orvok stb. czimjegyzéke. — IV. Lakjegyzék. — V. Hirdetések.

Valamennyi külföldi szerzőtől előnybe helyezendők, a magyar közönségnél különben már a legjobb hírnévnek és fokozatos elterjedésnek örvendő a külföldi labdacgyárosok óriási reklámja dacára örvendő, százezer esetben tíz éven át legjobban megkísérelt és több éveken át a bel- és külföldön nyert tapasztalatok nyomán, csakia növénykivonatokból összeállított

Kárpáti egészségi labdacok

melyek biztosan, minden káros következmények nélkül, nem orószakolva, hanem minden fájdalom nélkül hatnak: eldugulás, nyálkásodás, ótvágyhiány, gyomorhaj, felfuodások, szédülés, fejfájás, váltóház, aranyér, bőrkilítések, sárgaság ellen. Pótolja a keserűvizeket, melyek vízenyös ürülést eszközölnék.

Védjegy!

Haktárak:

Friedrich Janos
gyógyszerész
Malaczkán.

Egy skatulya ára
21 kr.; egy takeres
6 skatulyával
1 frt. 5 kr.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás a fenti védjeggyel van ellátva.

Budapestben: Pataky Károly gyógyszerész-nél az új épülettel szemben; Pozsonyban: Erdy István gyógyszerésznél; Debreczenben: Mihálovits István gyógyszerész; Kecskeméten: Melnár Ján. gyógyszerész; Szegeden: Kovács Albert gyógyszerész; Temesvárott: Tárcazy István gyógyszerész.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT” kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. k. egyet. könyvtáránál Bécsben I., Stephansplatz 6.

KERESKEDELMI SZÓTÁR

A M. TUD. AKADÉMIA ÁLTAL KIKÜLDÖTT SZAKBIZOTTSÁG

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL.

SZERKESZTETTÉK

BALLAGI MÓR és GYÖRGY ALADÁR.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KIADÁSA

I. Német-magyar rész.

II. Magyar-német rész.

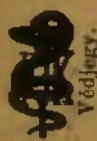
A két kötet ára füzve 5 frt, vászonkötésben 5 frt 60 kr.

A két kötet csak együtt kapható.

KWIZDA „Köszvényfolyadék”

évek óta kipróbált, jeles szer

csúz, köszvény és idegbajok ellen.

Kitünő hatással van nagyobb fáradtságok, hosszas gyaloglás, stb. előtt és utáni erősítésre, valamint akkorban beállott gyöngeségnél.

KWIZDA köszvényfolyadék

valódi minőségben kapható Budapesten: nagyban **Török József** gyógyszerésznél, Kochmeister Frigyes utócai, Neruda Nándor, Pillich Ferencz, Strobenz testvérek, Thallmayer és Seitz, Detsyn F., Staden József. — Kicsinyben: Altvirth József és majdnem valamennyi gyógyszerésznél.

Főletét: **Kwizda Ferencz János**, cs. kir. osztrák és román királyi udv. szállító kerületi gyógyszerésztárában, Korneuburgban.

1 palacczal 1 frt o. é.

Szíves megfigyelésül. E készítmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig

Kwizda köszvényfolyadékát

kérni, s arra ügyelni, hogy egy minden palaccz, valamint a carton is főnnebbi védjeggyel legyen ellátva.

Helgolandi fogcseppek

Egy pillanat alatt megszüntetnek bármily természetű fogfájást és fülzúgogatást. — Egy üveg ára 50 kr.

Nádassy-szájviz és fogpor

a legrövidebb idő alatt megszüntetik a rossz fogaktól eredő fogfájást, és kellemetlen szagot; a sárga fogakat hófehéreké teszik. — Egy üveg ára 40, 70 kr. és 1 frt 50 kr. — A fogpor ára 40 kr.

Főraktár **Teratyinszky K.** gyógyszerésztárában, kertész-utca 29. Továbbá **Török József** és minden nagyobb gyógyszerésztárában, valamint **Neruda, Thallmayer, Kochmeister** és **Dezsényi** gyógyszerészközlőknél, Bpest.

Jó tanács

aranyat ér! E szavak igazságát kíván **betegség** alkal-

mával érti meg az ember, s ép azért Richter kiadó-intézet a **legszívélyesebb** köszönő-iratokban részvételt „Der Krankenfreund” (A beteg barátja) című kis illusztrált munka megküldéséért. Abban nagy mennyiségű **legjobb és legolismertebb** háziismer van kimerítőleg leírva, és egyúttal **szerencsésen meggyógyultak** mellécsatolt tudósításával **behízonnyittatik** hogy igen gyakran **egyszerű háziismerek** elégségesek, hogy egy látszólag **gyógyíthatlan betegség** rövid idő alatt meggyógyuljon. Ha a betegnek az igazi szer rendelkezésére áll, akkor még **nehéz betegségnél** is gyógyulás remélhető; minél fogva egy beteg se mulasztja el levelező-lapon az említett könyv megküldéséért Richter kiadó-intézetéhez, Lipoého fordulni. Ezen olvasásra érdemes könyv használatára szerint könnyebben fogja a helyes választást megtenni. — Megjegyzendő az is, hogy a könyv megküldésével a megrendelőre **semmiféle költség** nem hárulik.

Unghváry László faiskolája Czegléden.

A Phylloxera által sujtottak érdekében.

Azon vidékek lakóinak, hol a vész betette ugyan a látást, de az almafa vigan tenyészt, ajánlom 25.000 darab 65 legkisebb fajtából álló, **kis méretű** állított készletemet. A példányok homokföldben növekedtek, 5 évesek, alul 2 ujjnyi vastagságu 5 és fél 6 láb magas derékkal és ezen 3 éves koronával. A feltűnően szép és erős gyökere példányokat darabonkénti vételnél 38 kr., 100-nál 36, 500-nál 34, 1000-nál 32 kr-ban számítom (Társalás utján olcsóbb beszerzés nyeretik.) Jövő tavaszszal igen nagy készletem leendő körtéből és kajszinból. Ezen árak csapán almafa vételnél értendők, az érték egy negyed részének beakadás mellett.

Ugyancsak fenténél 444 legkisebb alma, körte, őszibarack és kajszin, barack, cseresznye és meggy fajokból összeállított készlet létezik Ezen iskola alakításra kitűnően felhasználható 6—8—10 kr. nemesített példányokon kívül állandó helyre, vagyis kiállításra alkalmas 15, 20, 25, 30, 35, 40 krosak is vannak készleten. Ezeket kívül mindenféle vadonéz, (ok körte) alvó szemzés, ojlógaly, valamint föld közé rétegesett birtos csirázása mindennemű gyümölcs-mag. Az árjegyzék kérésénél, — melyet díjtalanul és bérmentve küldök — határozottan megjegyezni kérem, hogy a 65 faj alma jegyzékét vagy a 444 fajról — zölöt, vagy mind a kettőt küldjem e meg?? Igen sok elismerő nyilatkozatnak vagyok birtokában, melyek a telep komoly csalját és életrevalóságát igazolják. A tajok nagy része Bereczki őről szerzettett be.

A fővárosiak, valamint a vidékről febrándulók kényelmére és tájékoztatására, ha az idő megjavul a Budapest-szálloda bejáratába (Bécsi-utca) mintát helyezek el, hol Erdélyi Gyula ur lesz szíves utávitel mellett rendeléseket elfogadni; távolabb vidékeken pedig szintén a fenti eljárás mellett utazóm: Borez Mór ur.

VÉRSZEGÉNYEKNEK!!

Vasas Pepton-conserv,

mely daczára, hogy dúsan tartalmazza a hatóanyagokat jóízű s rendkívül erősítő csomagot képez. Ajánlatik: a nápkór, vérszegénység, migrain, rossz emésztés, álmatlanság, lankadság és ideges izgatottság ellen. Naponta 2 darab veendő. — Ára egy doboznak 90 krajczár.

Kapható gyógyszerésztárában s a feltalálónál

Vasas phosphor-pastilla.

Rendkívül erősítő kellemes ízű cukorka, angolkóros, görvélyes, vérszegény s általában gyenge gyermekeknek: az idegesség, hágyadság, álmatlanság, izzadás s hangrészgörs esetében. Naponta 2 drb adatik be. Kis dob. 10 pastilla 50 kr. Nagy dohoz 20 pastilla 90 kr.

Hazslinszky Károly gyógyszerész, Budapest, VIII, Sándor-tér 3. sz.

Kisérletekkel kitűnő eredménnyel tétettek dr. Böky János, dr. Torday Ferencs egy. m. tanár urak által és több gyógyintézetben, melyekről által. elismerő bizonyítványok állítottak ki. Ezen gyógyszerek hivatalosan megvizsgáltattak és védjeggyel láttattak el.

A legrégebbi népies gyógyszer a koncentrált

klosterneburgi tag-esszencia

(köszvény-folyadék)

az orvosrendőri vegyészeti műteremben megvizsgálva és bejegyzett védjegy által eladása biztosítva.

4 üveg 50 kr. 1 üveg 1 frt. postai szállítással 16 kr.-al több.

HOFFMANN ALFRED

gyógyszerész Klosterneuburgban.

Valódi minőségben a következő gyógyszerésztárában: Főraktár Magyarország részére **Török József**, Budapest, király-utca 12. Árak: Rozsnyai M. Debreczen: Dr. Rothschnek. Szabadkán: J.ó. Pécs: Sipőcz B. Pozsonyban: Dr. Adler R. és Erdy István. Győrött: Petri P. Eszéken: Bercsnyai K. Verseczen: Müller O. Kuchler B. Székesfehérvár: Say R. Kassán: Wandraschek K. Temesvárott: Jahner C. és Klammannés Albert.

Franciaország és a Külföld Minden illatszerezés é nél és Fodrásznál

La VELOUTINE

Különleges Rizspor BISMUTTAL VEGETIVÉ CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS

BARNA FOGORVOS

Budapest, váci utca 24. szám.

Készít egyes fogakat, fogsorokat és plombokat, jóállás mellett; árak mérsékeltek. Kívánatra részletfizetésre.

BEKAPALLOVESETERRE

az egyetlen, legbiztosabb és legújabbidőben szer **Bonne Pül**

EREDETI MUSTACHES-BALZSAMJA

A siker biztosítva 4—6 hét alatt. A bőrre teljesen ártalmatlan. Bizonyítványok több nem hoznak nyilvánosságra. Szállítás titoktartás mellett, utánvétellel is. Egy szalencia frt 1.80. Kapható **Buda-pestben**: Török József gyógyszerésztárában, király-utca 12. **Bécsben**: Weis J. gyógyszerésztárában, s „szerecsenhez” Tuchlauben, 27. szám.

Mertens és társa

1. rangú fényképészeti műintézet

Erzsébet-tér 7, a bécsi utca sarkán.

Budapest legnagyobb és technikailag legelőkeltebben berendezett műterme. Csoporthívótelek 70 személyig, kizárólag pillanatfelvételek eszközöztetnek. Olajfestmények művészi kivitelben.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtáránál kapható — az ország tartományok számára **Szelinski György** cs. kir. egyet. könyvtáránál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

KISFALUDY KÁROLY

VÁLOGATOTT MUNKÁI

KÉT KÖTETBEN.

Művelők kiadás. A költő arcképével.

Ára vászonkötésben 1 frt 60 kr.

Tartalom: I. kötet. Versek és elbeszélések. — Kisfaludy Károly élete. — Lyrai költemények. — Nép-dalok. — Balladák. Költői beszédek. — Elbeszélések. — II. kötet: Salművek. — Zách Klára. Dráma 5 felv. — A kérék. Vigjáték, 3 felv. — A pártütök. Vigjáték, 3 felv. — Mátyás deák. Vigjáték, 1 felv. — Hűség próbája. Vigjáték, 1 felv. — Szegyet szeggyel. Vigjáték, 1 felv. — Csalodások. Vigjáték, 4 felv.

Kisfaludy Károly versei. Hatodik kiadás. Toldy Ferencz által. A költő arcképével. — Gyémántkiadás. Fűzve 70 kr. Vörös vászonkötésben, aranymetez. 1 frt.

Kisfaludy Károly arcképművésztü arcképe. Negyedrét alakban 40 kr.

Az „Olcsó Könyvtár”-ban megjelentek:

- Kisfaludy Károly versei. Fűzve 50 kr.
- Vig beszédei. Fűzve 40 kr.
- Tihamér. Beszély. Fűzve 30 kr.
- A kérék. Vigjáték három felvonásban. Fűzve 30 kr.
- A pártütök. Vigjáték három felvonásban. Fűzve 30 kr.
- Irene. Szomorujáték öt felvonásban. Fűzve 30 kr.
- Csalodások. Vigjáték négy felvonásban. Fűzve 30 kr.

Wiesbadeni forráskút-sók bevétele

Wiesbaden város és a fürdő-igazgatóság hivatalos ellenőrzése mellett készítve.

A wiesbadeni forráskút-sók bevétele, süritett alakban a forráskút összes gyógyhatású alkotórészeit tartalmazza. Forró vízben föloldva, a hatás a forráskút-vízéhez hasonló. Megszüntetik a légző- és emésztőszervek nehézségeit s különösen utazás alkalmával és hivatalra alkalmasak.

Egy pohárral 1 frt 20 kr.

Továbbá szintén hivatalos ellenőrzés mellett wiesbadeni forráskút-só-pastillák, egy dobozzal 60 kr.; wiesbadeni forráskút-szappan, darabja 50 kr.; wiesbadeni forráskút-termésű fürdőkre, kilója frt 1.50. Szállítja

a wiesbadeni forráshivatal Wiesbadenben.

Egyedüli főraktár Ausztria-Magyarország részére: **Brady C. gyógyszerész** Kremstierben (Mähren). — Valódi minőségben kapható Budapesten: **Eisdorfer G.** gyógyszerésznél, gyógyszerésztár a „Szent-Három-sághoz”, **Török József** gyógyszerész, király-utca 12. **Budai Emil** gyógyszerész, a városi gyógyszerésztárban; **Szöllősy István** gyógyszerésztár a „Magyarország védasszonyához”, **Krisztina-város**, **Karacsny-utca**, 1. sz. **Lugoson**: **Vértes Lajos** gyógyszerész. «a sashoz».

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent a minden könyvtáránál kapható — az ország tartományok számára **Szelinski György** cs. kir. egy. könyvtáránál Bécsben, I., Stefansplatz Nr. 6.

Mezei gazda

népszerű vezérkönyve

A mostani viszonyokhoz alkalmazva. Földbirtokok, gazdaságok s földművelés használatára: de kiváltképen a magyar földművelőnép számára;

különös figyelembe vételével annak, miképen lehet és kell a gazdaságot észszerűen rendezni, lehető legjovodalmozóbb fokra emelni és csinosítani.

Irta

Galgóczy Károly.

V. kiadásban átnézte és bővítette

Dr. Farkas Mihály.

I. kötet: Földművelés

Ára fűzve 1 frt 20 kr.

II. kötet: Állattenyésztés

Ára fűzve 30 kr.

A két kötet egy vászonkötésben 2 frt 50 kr.

Utmutatás

Oktatás a gyümölcs-éperfatenyésztésben.

a nép és népokt. intézetek számára.

Irta

Gönczy Pál.

Második bővített kiadás.

Ára fűzve 30 krajczár.